

EVALUATIE TAAALPROEF

24 januari 2014

Departement Onderwijs en Vorming

Inhoud

Lijst van afkortingen	4
Deel 1: algemene context.....	5
1 Inleiding	5
2 Beleidscontext en beleidstheorie	7
2.1 Maatregelen ter bevordering van kleuterparticipatie	7
2.2 De beleidstheorie achter de taalproef	7
3 De evaluatievraag	10
4 Opzet van de evaluatie	11
Deel 2: De taalproef: een kwantitatieve en kwalitatieve analyse	13
5 Kwantitatieve analyse	13
5.1 De data	13
5.2 Aanwezigheid gedurende minimum 220 halve dagen in het kleuteronderwijs	14
5.3 Taalproeven	19
6 De taalproef: ervaringen en inzichten uit focusgroepen en expertenpanel	28
6.1 Inleiding	28
6.2 Ervaringen met en reflecties over de taalproef	29
Deel 3: Beleidsvoorstellen	37
7. Rationale.....	37
8. Voorstelling	38
8.1 De huidige taalproef wordt behouden	38
8.2 Huidige taalproef wordt behouden, maar sommige leerlingen worden vrijgesteld.....	39
8.3 De huidige taalproef wordt zondermeer afgeschaft	40
8.4 De taalproef wordt afgeschaft en een multidisciplinair overleg op het niveau van de kleuterschool geeft een niet-bindend advies met betrekking tot de toelating tot het lager onderwijs	40
8.5 De taalproef wordt afgeschaft en een multidisciplinair overleg op het niveau van de kleuterschool neemt een beslissing met betrekking tot de toelating tot het lager onderwijs.....	42
8.6 De toelatingsklassenraad van lager onderwijs beslist of het kind wordt toegelaten tot het lager onderwijs	43
8.7 Toelatingsklassenraad in combinatie met de mogelijkheid tot taalproef.....	45
8.8 Een combinatie van beslissing via de toelatingsklassenraad lager onderwijs en multidisciplinair overleg keuteronderwijs.....	46
8.9 Taalproef op vraag van de ouder na de negatieve beslissing van de toelatingsklassenraad lager onderwijs	47
9. Voorstel van het departement	48

Bijlagen	49
----------------	----

Lijst van afkortingen

BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest

BHV: Brussel-Halle-Vilvoorde

BO: basisonderwijs

CLB: centrum voor leerlingenbegeleiding

GO: gemeenschapsonderwijs

GOK: gelijke onderwijskansen

HD: halve dagen

KO: kleuteronderwijs

LARS: leerling administratie en registratie systeem

OGO: officieel gesubsidieerd onderwijs

VGO: vrij gesubsidieerd onderwijs

VLOR: Vlaamse onderwijsraad

Deel 1: algemene context

1 Inleiding

In de doorlichting 'Country Note – Early Childhood Education and Care' (oktober 1999) omschrijft de OESO het Vlaamse kleuteronderwijs als een model voor andere landen. De OESO prijst de universaliteit van het systeem, de kwaliteitscontrole, het gratis en ingebed zijn in de buurt, de zorg voor de persoonlijke, sociale en intellectuele ontwikkeling van het jonge kind in het Vlaamse kleuteronderwijs. In vergelijking met andere landen is niet alleen de kwaliteit maar ook de deelname aan het kleuteronderwijs in Vlaanderen zeer hoog. In de kwantitatieve analyse (hoofdstuk 5) van dit evaluatierapport wordt dit verder geïllustreerd.

Toch blijft er een groep kinderen die niet aan het kleuteronderwijs participeert: sommige kinderen zijn niet in een kleuterschool ingeschreven, anderen zijn dat wel maar lopen niet regelmatig school. Het kleuterparticipatiebeleid werd ontwikkeld opdat meer kleuters regelmatig naar school zouden gaan, omdat men ervan uit gaat dat dit kan kansen in hun latere schoolloopbaan vergroot. Onderzoek toont immers aan dat zo vroeg mogelijke intensieve deelname aan een georganiseerde structuur vooral voor de sociaal zwakkeren belangrijke positieve effecten heeft, en het risico op achterstand en de achterstand zelf verkleinen.¹ De taalproef is slechts een onderdeel van een van de vele maatregelen die het Ministerie van Onderwijs heeft ontwikkeld om kleuterparticipatie te bevorderen, namelijk het sluitstuk van de herziene toelatingsvoorwaarden tot het gewoon lager onderwijs. Dit rapport focust zich op de implementatie van, de praktijkervaringen met en de alternatieven voor de taalproef. Dit alles wordt gekaderd in een analyse van administratieve data met betrekking tot kleuterparticipatie en taalproeven.

Gegevensverzameling, analyse en rapportering waren, net als het doordenken van de verschillende beleidsscenario's, in handen van het Departement Onderwijs en Vorming. Naast de reconstructie van de beleidstheorie en de analyse van beschikbare administratieve data, werd veel belang gehecht aan een consultatie van stakeholders die betrokken zijn bij de implementatie van de taalproef, evenals de reflectie van experts over de data, de praktijkervaringen en de inzichten over mogelijke beleidsalternatieven van de stakeholders. We danken de vertegenwoordigers van scholen en CLB's die ervaring hebben met het afnemen van de taalproef, de onderwijskoepels en GO! en ten slotte ook academische experts op gebied van toetsontwikkeling, gelijke onderwijskansen, taal, kleuterparticipatie, diversiteit en leren voor hun constructieve bijdrage tijdens de focusgroepen en het expertenpanel (zie bijlage voor samenstelling van de focusgroepen en het expertenpanel).

Dit rapport is ingedeeld in drie delen. In deel 1 (dit deel) wordt de beleidstheorie achter en de beleidscontext van de taalproef gepresenteerd en de evaluatievraag daaruit afgeleid. Daarna wordt de gebruikte methodologie uitgebreid besproken.

In deel 2 wordt ingezoomd op de administratieve data met betrekking tot kleuterparticipatie en taalproeven enerzijds, en praktijkervaringen met de taalproef en inzichten met betrekking tot mogelijke alternatieven van scholen, CLB's en onderwijskoepels en GO! anderzijds, alsook reflecties

¹ Groenez S. e.a., *Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaams onderwijs. Een verkennend onderzoek op de panelstudie van Belgische huishoudens*. Leuven, Steunpunt LOA, 2003.

L. Vandemeulebroecke & De Munter, A. *De verhoging van de instapleeftijd voor het kleuteronderwijs en de problematiek van de verlate overgang van de voorschoolse naar de schoolse situatie*. Leuven, KULeuven, 2001.

van de uitgenodigde experts over de data, de praktijkervaringen en de besproken elementen voor alternatieven voor de taalproef.

In deel 3 presenteert het departement, gebaseerd op de in deel 2 gepresenteerde elementen, een overzicht van verschillende alternatieve beleidsscenario's. Hierbij worden de voor- en nadelen van elke scenario geschetst. Tenslotte wordt beargumenteerd welk scenario de voorkeur van het departement geniet.

Doel van dit rapport is de Vlaamse Minister van Onderwijs en Vorming te informeren bij het maken van een gefundeerde keuze over het behoud dan wel de afschaffing van de taalproef en mogelijke alternatieve beleidsmaatregelen, gevoed door evidentie uit administratieve data, praktijkervaringen en –inzichten en wetenschappelijke expertise.

2 Beleidscontext en beleidstheorie

2.1 Maatregelen ter bevordering van kleuterparticipatie

De verplichte aanwezigheid in de kleuterklas, inclusief de taalproef is slechts een van de maatregelen die kleuterparticipatie trachten te bevorderen. In het huidige reglementaire kader waarbij de leerplicht op 6 jaar start, sturen ouders hun kind tussen 2,5 en 6 jaar op volledig vrijwillige basis naar school. Om de deelname aan het kleuteronderwijs te verhogen is in 2007 een impulsplan met diverse assen uitgewerkt, dat incentives naar ouders én naar scholen bevat en waarvan de maatregelen ook verder lopen na het schooljaar 2007-2008.

Dit impulsplan is niet de focus van dit rapport, maar we vermelden kort enkele belangrijke maatregelen: extra punten zorg in het kleuteronderwijs om scholen beter te ondersteunen om regelmatige participatie aan te moedigen, extra omkadering voor kleuterscholen met veel kansarme kleuters, schooltoelagen voor kleuters, een verbeterd systeem van instaplestijden en, meer recent, het gelijktrekken van de omkadering tussen het kleuter en het lager onderwijs, intensievere samenwerking met Kind & Gezin rond niet-participerende kleuters (engagementsverklaring tussen Kind en Gezin en Agodi), sensibiliseringsacties, enz.

Ondanks de vele inspanningen blijft er een groep kinderen die niet aan het kleuteronderwijs participeert: sommige kinderen zijn niet in een kleuterschool ingeschreven, anderen zijn dat wel maar lopen niet regelmatig school. Vaak gaat het om kansarme kinderen en/of allochtone kinderen die ook niet bereikt werden door voorschoolse opvangvoorzieningen. Juist deze kinderen hebben vaak extra nood aan de pedagogische stimulansen die het onderwijs biedt.

2.2 De beleidstheorie achter de taalproef

Naast een breed gamma aan sensibiliserende en ondersteunende maatregelen, heeft de regelgever met de nieuwe toelatingsvoorwaarden voor het lager onderwijs ook een dwingende maatregel genomen: voldoende aanwezigheid in de kleuterschool. De taalproef is bedoeld als ventiel voor wie hier om evidente redenen (kinderen van ex-pats, zieke kinderen, ...) niet kan aan voldoen.

De taalproef is decretaal bepaald in het decreet betreffende de toelatingsvoorwaarden voor het gewoon lager onderwijs en de engagementsverklaring tussen de school en de ouders in het basis- en secundair onderwijs (20 maart 2009) dat het decreet basisonderwijs wijzigt (huidig artikel 13, §1, 2° en art. 18, §1, 2° van het decreet basisonderwijs).

In artikel 13, § 1, 1° t.e.m. 3° van het decreet basisonderwijs zijn de voorwaarden opgesomd waaraan een leerling moet voldoen om toegelaten te worden in het lager onderwijs:

- het voorgaande schooljaar ingeschreven zijn geweest in een door de Vlaamse Gemeenschap erkende Nederlandstalige school voor kleuteronderwijs en gedurende die periode ten minste 220 halve dagen aanwezig geweest zijn;
- voldoen aan een proef die de kennis van het Nederlands, nodig om het lager onderwijs aan te vatten, peilt;

- beschikken over een bewijs dat hij het voorafgaande schooljaar Nederlandstalig onderwijs heeft genoten in een onderwijsinstelling buiten België.

Ter illustratie: alle in 2008 geboren leerlingen worden voor het schooljaar 2014-2015 beschouwd als zesjarigen (zij worden immers vóór 1 januari 2015 zes jaar). Alle in 2009 geboren leerlingen worden beschouwd als 5-jarigen.

Bedoeling van de maatregel is kinderen die om evidente redenen niet aan de toelatingsvoorwaarde voor het gewoon lager onderwijs kunnen voldoen (de voormelde dagen aanwezigheid in een erkende Nederlandstalige kleuterschool), een mogelijkheid te geven alsnog op vijf of op zes jaar in het gewoon lager onderwijs in te stappen.

Daarbij gaat men ervan uit dat voldoende kennis van het Nederlands een belangrijke voorwaarde is om in het lager onderwijs mee te kunnen. Vandaar de keuze voor een taalproef. Belangrijk hierbij is voor ogen te houden dat de regelgever benadrukt dat de test geen voorspellende waarde heeft voor schoolprestaties, aangezien het voldoende begrijpen van de Nederlandse (school-)taal weliswaar een belangrijke, maar zeker niet de enige factor is die meespeelt bij schoolsucces.

Bij het vaststellen van de inhoud van de taalproef Nederlands heeft de overheid zich laten bijstaan door een team van experts. Het is duidelijk dat een onderbouwde keuze van een proef van het grootste belang was. Deze keuze diende wetenschappelijk te worden ondersteund, met eveneens inbreng van mensen uit de onderwijspraktijk. De academici hadden expertise op het vlak van toetsontwikkeling en psychometrie, ontwikkelingspsychologie, linguïstiek, taaldidactiek en gelijke onderwijskansen. In het panel zetelden ook twee leerkrachten van het eerste leerjaar om de conclusies van de academische experts te toetsen aan de klaspraktijk.

De ontwikkelingsdoelen Nederlands van het kleuteronderwijs en het Referentiekader Vroege Taalverwerving vormden het referentiekader voor de vaardigheden die door middel van de taalproef moeten getest worden.

Gezien de taalproef moest kunnen ingezet worden voor de inschrijvingen van schooljaar 2010-2011 en gezien de beperkte budgettaire ruimte, was het niet mogelijk een nieuwe proef te laten ontwikkelen. Er werd voor geopteerd gebruik te maken van een bestaand toetsinstrument. Om misbruiken te kunnen verminderen/vermijden (zoals bijvoorbeeld 'teaching to the test') werd gekozen voor een niet gekende of minder gekende test. Daarbij moest het bovendien gaan over een instrument dat individueel kan afgenomen worden (door een CLB of school).

Een van de zorgen van de experts was dat de afname van de taalproef een niet al te stresserende ervaring zou zijn voor deze toch wel nog jonge kinderen. Het zou dus een voldoende speelse aanpak moeten zijn.

Er werd ook meermaals benadrukt dat de proef slechts een momentopname is en dat er heel veel verschillende aspecten bepalen of een leerling succesvol is in het eerste leerjaar. Er werd dan ook heel bewust beslist om niet op zoek te gaan naar een instrument dat een voorspellende waarde heeft voor de schoolse prestaties. Er werd dus niet gewerkt met een predictiemodel. De proef moet meten of een vijf- of zesjarige voldoende Nederlandse schooltaal (instructietaal) begrijpt om te kunnen starten in het gewoon lager onderwijs. De proef is dus in geen geval een voorspeller van

schools succes. Uiteraard werd er uitgebreid aandacht besteed aan de psychometrische kwaliteit van het instrument. Met andere woorden, een betrouwbaar en valide instrument.

Het expertenpanel heeft er voor gekozen om receptieve vaardigheden te toetsen aan de hand van passieve taken en niet in te zetten op (re)productieve vaardigheden die getest worden aan de hand van actieve taken. De taalproef bestaat uit twee subtests: de ene subtest peilt de woordenschat van de kinderen, de andere peilt naar het zinsbegrip.

Binnen die proef is ook een cesuur bepaald door een evenwichtig panel van praktijkexperts (leerkrachten, pedagogisch begeleiders en CLB-medewerkers). De cesuur geeft aan welk niveau de leerling moet halen op de proef opdat hij geslaagd is. Er is één cesuur bepaald die door alle toetsafnemers werd toegepast op alle leerlingen. De cesuurbepaling is gebeurd op basis van een inhoudelijke norm en niet op basis van een vergelijkende norm. Deze norm wordt ook zo in het decreet aangegeven: "Nederlands, nodig om het gewoon lager onderwijs aan te vatten." De cesuurbepaling is gebeurd volgens de Bookmarkmethode en begeleid door Professor Rianne Janssen van de KU Leuven.

De taalproef heeft proefgedraaid in twee Nederlandstalige basisscholen. De pilot van de taalproef wees uit dat de toets gemakkelijk is om af te nemen. De afnames gaan erg vlot, en de tijd kan beperkt blijven tot maximaal een half uur. De instructies waren voor iedereen duidelijk. Verder bleken ook de scoringswijzer en beslissingstabel te werken. De kinderen die 'niet zouden slagen', bleken erg taalzwakke kinderen, die moeilijk in het Nederlands aanspreekbaar waren.

Leerlingen met een fysieke of mentale handicap hebben niet altijd de mogelijkheid om een taalproef af te leggen (bijvoorbeeld blinde kinderen kunnen de prentjes niet zien). Gezien het feit dat het om een zeer kleine groep gaat, werd bepaald dat het CLB voor deze leerlingen zelf de taalvaardigheid zal peilen met een methode die ze daarvoor zelf kiezen.

Ten slotte zijn er enkele bijkomende voorwaarden gesteld:

- de leerling kan slechts éénmaal de proef afleggen;
- ofwel het CLB waarmee de lagere school waar de leerling zich aanbiedt een beleidscontract heeft, ofwel de lagere school zelf, is bevoegd is om de taalproef af te nemen; het gaat hierbij wel om een principiële keuze die een school voor alle leerlingen moet aanhouden en niet kind per kind kan wisselen;
- er moet een attest worden meegegeven door de afnemer (CLB of school) waarop is vermeld of de leerling geslaagd is of niet;
- later toegevoegd: wanneer de taalproef niet tegen de eerste schooldag van september afgenomen is (algemeen principe), dient deze proef uiterlijk binnen 30 kalenderdagen na de eerste aanwezigheid van de leerling in het gewoon lager onderwijs afgenomen te zijn (vanaf 1/9/2013 toegevoegd).

3 De evaluatievraag

Tijdens de bespreking van het onderwijsdecreet XXIII in juni 2013 heeft de Minister van Onderwijs zich geëngageerd na te gaan of er een alternatief ventiel is voor de 220 halve dagen aanwezigheden: 'De minister wil samen met de commissieleden nadenken over wat de taalproef moet vervangen. Hij is bereid de taalproef af te schaffen op voorwaarde dat er een ander sluitstuk is om er voor te zorgen dat kinderen effectief 220 halve dagen aanwezig zijn. Er is geen toelatingsklassenraad.' Op basis van de beleidstheorie kunnen we deze evaluatievraag verder specificeren.

De taalproef fungeert sinds schooljaar 2010-2011 als het sluitstuk voor de toelating tot het gewoon lager onderwijs. Niet alle kinderen zijn tijdens het schooljaar dat vooraf gaat aan het moment waarop ze zich aanbieden voor het gewoon lager onderwijs immers in de mogelijkheid geweest om aan de toelatingsvoorwaarde (aantal dagen aanwezigheid in de kleuterklas) te voldoen. De taalproef moet hen alsnog de mogelijkheid geven toegelaten te worden tot het gewoon lager onderwijs.

Dit houdt concreet in dat ten aanzien van de taalproef volgende evaluatievragen worden gesteld (***ex post evaluatie van de taalproef***):

- Wordt de taalproef *geïmplementeerd* zoals bedoeld is? Gebeurt de selectie van de kinderen die de proef moeten afnemen, de afname zelf, de communicatie voordien en feedback nadien, alsook de registratie in lijn met de geest van de maatregel?
- *Fungeert* de taalproef als ventiel zoals bedoeld is?
- Geeft de taalproef aanleiding tot *onbedoelde neveneffecten* die indruisen tegen de geest van de maatregel waarvoor hij het sluitstuk is?
- Is de taalproef een voldoende *objectiveerbare* maatregel?
- Is de taalproef *consistent* met ander onderwijsbeleid?
- Is de inzet van mensen en middelen voor de taalproef *efficiënt* in het licht van de doelstelling van het verder verhogen van kleuterparticipatie?

Indien zou blijken dat de taalproef negatief geëvalueerd wordt, moeten ook mogelijke beleidsalternatieven worden geformuleerd, de voor- en nadelen van deze alternatieven worden bekeken en een voorkeuralternatief in het licht van bovenstaande vragen (uitgezonderd de eerste vraag), beoordeeld worden (***ex ante evaluatie van alternatieve ventielen***).

Daarnaast beoordelen we mogelijke alternatieven (ex ante) aan de hand van volgende bijkomende vragen:

- Is de maatregel een ventiel voor de toelatingsvoorwaarden voor het gewoon lager onderwijs?
- Is de maatregel uitvoerbaar?
- Staat de inzet van middelen vereist om de maatregel uit te voeren in verhouding tot de omvang van de problematiek?
- Is de maatregel niet te complex?
- Is er voldoende draagvlak voor de maatregel?

4 Opzet van de evaluatie

Gegeven de beperkte scope van de maatregel en het feit dat de kost van een beleidsevaluatie steeds in verhouding moet staan tot de te evalueren maatregel en het beoogde effect ervan, werd ervoor geopteerd de evaluatie te laten gebeuren door het Departement Onderwijs en Vorming, gebruik makend van een triangulatie van methoden en met inbreng van betrokken stakeholders en van experts.

De **triangulatie van methoden** houdt in dat gebruik wordt gemaakt van verschillende databronnen en verschillende analysetechnieken.

Administratieve data met betrekking tot kleuterparticipatie en taalproeven werden opgevraagd bij respectievelijk het Agentschap voor Onderwijsdiensten (kortweg AgODi) en de Afdeling Secundair Onderwijs en Leerlingbegeleiding (kortweg SLB) van het Departement Onderwijs en Vorming. Deze data worden beschreven en enkele **eenvoudige kwantitatieve analyses** (kruistabellen) werden uitgevoerd om na te gaan of er op het eerste zicht verschillen waar te nemen zijn het eerste jaar waarin de maatregel van kracht werd en het laatste jaar waarover cijfergegevens beschikbaar zijn, en tussen de netten, de provincies, de verschillende afnemers van de taalproef (scholen en CLB's) en leerlingen met verschillende GOK-kenmerken anderzijds. Gegeven de beperkte omvang van de studie en de beperkte doelgroep zijn er geen ingewikkelde statistische analyses gebeurd.

Ter aanvulling van de kwantitatieve data werden **focusgroepen met stakeholders** georganiseerd. Tijdens deze focusgroepen werd gepeild naar de ervaringen van deze stakeholders met de taalproef en hun visie erop en werd gebrainstormd over mogelijke alternatieve maatregelen.

De techniek van focusgroepen laat toe op korte termijn van verschillende respondenten op een gestructureerde manier input te krijgen over een bepaald thema. De groeps gesprekscontext laat toe niet alleen individuele visies en ervaringen naar voren te brengen, maar ook te reageren op elkaars inbreng. Aldus kan men op elkaars inbreng verder bouwen, elkaars ervaringen en inzichten nuanceren, aangeven wat gedeeld wordt en ingaan op mogelijke oorzaken van verschillen.

In totaal werden drie focusgroepen georganiseerd:

- Een focusgroep met vertegenwoordigers van scholen in Vlaanderen. De scholen werden geselecteerd volgens volgende criteria:
 - o ze moesten ervaring hebben met het zelf afnemen van taalproeven,
 - o ze moesten een spreiding vertonen over het Vlaams Gewest met uitzondering van Halle-Vilvoorde,
 - o ze moesten een spreiding vertonen over de verschillende netten.
- Een focusgroep met vertegenwoordigers van CLB's in Vlaanderen. Ook deze CLB's werden geselecteerd op basis van de criteria:
 - o veel ervaring hebben met het afnemen van taalproeven,
 - o spreiding over het Vlaams Gewest met uitzondering van Halle-Vilvoorde,
 - o spreiding over de netten.

- Een focusgroep met vertegenwoordigers van scholen en CLB's uit Brussel-Halle-Vilvoorde. Hiervoor waren alle CLB's uit Brussel-Halle-Vilvoorde uitgenodigd en waren scholen uitgenodigd volgens de criteria:
 - o zelf taalproeven hebben afgenomen,
 - o spreiding over Brussel-Halle-Vilvoorde,
 - o spreiding over de netten.

Er werd overwogen ook een focusgroep met ouders te organiseren, aangezien zij ook een belangrijke stakeholder zijn. Deze piste werd evenwel verlaten gegeven de grote heterogeniteit van de doelgroep en de moeilijke bereikbaarheid ervan, alsook de drempel die ouders zouden kunnen ervaren om 'in Brussel' en in het Nederlands over de taalproef te getuigen. De gesprekken van de focusgroepen geven dan ook niet de mening van de ouders, zoals door hen zelf geuit, weer. Eventueel zou via zogenaamde 'slimme verbindingen' (personen of organisaties die een intensief contact hebben met de doelgroep(en) en hun meningen en ervaringen kunnen inbrengen (soms letterlijk 'vertalen') de visie en de ervaringen van de ouders kunnen bevraagd worden, maar ook dit werd uiteindelijk niet weerhouden gegeven de enorme heterogeniteit van de betrokken ouders. Hoe ouders de taalproef ervaren en ermee omgaan werd uitgebreid bevraagd in de focusgroepen met scholen en CLB's, maar het blijft hier de perceptie van scholen en CLB's.

De focusgroepen vonden plaats in een open en constructieve sfeer. Ze werden begeleid door een externe procesbegeleider (Levuur cvba). Er werd een transparante gesprekscontext gecreëerd, waarbij duidelijk gecommuniceerd werd over het opzet en de scope van de evaluatie, de verwachtingen ten aanzien van de gesprekspartners en de wijze waarop hun inbreng zou meegenomen worden in het beleidsproces. De gespreksmethode die door de procesbegeleider werd gehanteerd stond garant voor een gelijkwaardige inbreng van alle gesprekspartners die na afloop van het gesprek ook allen aangaven zeer tevreden te zijn met het gespreksverloop, de ruimte die ze kregen om hun inbreng te doen, de manier waarop op de aangehaalde elementen kon worden in- en doorgegaan.

Er werd uitgebreid verslag gemaakt van de focusgroepen door twee medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming wiens nota's werden samengelegd om tot één verslag te komen. De verslagen zijn exhaustief, maar anonimiteit werd gewaarborgd, opdat de gesprekspartners geen drempels zouden ervaren tijdens het gesprek. Bij de verwerking werden de ingebrachte inzichten en ervaringen met de taalproef thematisch geschikt. Beleidsalternatieven werden in het gesprek systematisch opgebouwd en ook zo beschreven. Bij de rapportering worden verschillen en overeenkomsten over de focusgroepen heen beschreven.

Ter aanvulling van de data-analyse en de focusgroepen werd een **expertenpanel** georganiseerd. Dit panel bestond uit 6 experts waarvan de helft initieel betrokken was bij de validering van de taalproef en de andere helft was uitgenodigd omwille van expertise op het terrein van gelijke onderwijskansen en schoolloopbanen, diversiteit en leren, kleuterparticipatie. Bedoeling van het expertenpanel was een externe en met nuttige expertise geladen blik te werpen op de grote lijnen die uit de data-analyse en de analyse van de focusgroepen naar boven kwamen en mee na te denken over de voorgestelde beleidsalternatieven. De namen van de experts uit het expertenpanel vindt u, samen met hun affiliatie en expertise, in bijlage van dit rapport.

Deel 2: De taalproef: een kwantitatieve en kwalitatieve analyse

5 Kwantitatieve analyse

5.1 De data

Data met betrekking tot de aanwezigheid van kleuters in het kleuteronderwijs zijn afkomstig van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgOdi). De registratie van niet-leerplichtige leerlingen verschilt van de leerplichtige. Bij leerplichtige leerlingen worden de afwezigheden geregistreerd. Dit geldt ook voor de 5-jarigen die in het eerste leerjaar lager onderwijs zitten en de 6-jarige leerlingen die een verlengd verblijf hebben in de kleuterschool. Daarentegen worden van alle niet-leerplichtige kleuters de aanwezigheden geregistreerd, niet de afwezigheden.

Sinds het jaar waarin de nieuwe toelatingsvoorwaarde van kracht werd (toegang tot 2010-2011) zijn de aanwezigheden van het voorafgaand jaar (eerste jaar 2009-2010) gemonitord, dit tot en met het laatste schooljaar waarvoor we over gegevens met betrekking tot aanwezigheden kunnen beschikken van kinderen waarvan we konden achterhalen of ze een jaar later naar het lager onderwijs zijn doorgestroomd dan wel verlengd in de kleuterschool zijn gebleven na een taalproef (schooljaar 2011-2012). We vergelijken de gegevens over aanwezigheden ook met data over de aanwezigheden in het schooljaar voorafgaand aan de invoering van de nieuwe toelatingsvoorwaarde (schooljaar 2008-2009), om na te gaan hoe groot de verschillen zijn voor en na invoering van de maatregel. Met uitzondering van het % aanwezigheden werden de data voor het schooljaar 2008-2009 niet verder geanalyseerd, omdat ze geen betrekking hebben op kinderen die aan de toelatingsvoorwaarden onderwerpen waren. De analyses betreffen enkel de groep kinderen die voorwerp waren van het nieuwe toelatingsbeleid voor het lager onderwijs.

Data met betrekking tot de taalproeven zijn afkomstig van het Departement Onderwijs en Vorming (Afdeling Secundair Onderwijs en Leerlingbegeleiding). Sinds de start van de taalproef monitort het Departement Onderwijs en Vorming de toelatingsvoorwaarden tot het Nederlandstalig gewoon lager onderwijs. De data over de taalproeven zijn afkomstig van het leerling administratie- en registratiesysteem van de CLB's (LARS), dat de multidisciplinaire leerlingendossiers bevat. De betrouwbaarheid van de data van het eerste schooljaar (2010-2011) is geringer dan die van de daaropvolgende schooljaren (2011-2012 en 2012-2013) omdat de dataverzameling nog niet stabiel was. In die zin is er een lichte ruis op de evolutie van de cijfers. Daarnaast wordt de vergelijkbaarheid van de cijfers vertroebeld door het feit dat niet alle resultaten van taalproeven via het leerling administratie- en registratiesysteem van de CLB's (LARS) worden geregistreerd en registraties soms ook onnauwkeurig of laattijdig gebeuren. Dit registratiesysteem is namelijk enkel toegankelijk voor de CLB's, niet voor scholen. Scholen moeten de resultaten van de taalproeven die ze zelf hebben afgenomen doorgeven aan hun CLB die op haar beurt de registratie vervolledigt. Een aantal scholen en CLB's die niet tijdig hebben geregistreerd, hebben de ruwe resultaten van de taalproeven later aan AgOdi overgemaakt.

De monitoring is beperkt tot een monitoring van het doelgroepbereik en de doelrealisatie. Het betreft geen evaluatie van de effectiviteit van de maatregel. Zoals in vorige deel werd aangegeven is de taalproef slechts één maatregel uit een geheel van maatregelen voor kleuterparticipatie die quasi gelijktijdig werden ingevoerd (o.m. schooltoelagen, sensibiliseringsacties, meer middelen voor zorg in

de kleuterschool,...). Het netto-effect van één maatregel uit dit geheel valt niet af te leiden uit de data.

In dit kwantitatieve onderzoekluik komen achtereenvolgens volgende cijfergegevens aan bod:

- a) Data met betrekking tot aanwezigheden in het kleuteronderwijs:
- Hoeveel kinderen waren in de schooljaren 2009-2010 t.e.m. 2011-2012 voldoende aanwezig in het Nederlandstalig kleuteronderwijs om het volgende schooljaar in het Nederlandstalig gewoon lager onderwijs te kunnen instappen?
 - Hoeveel kinderen waren in de schooljaren 2009-2010 tot en met 2011-2012 onvoldoende aanwezig en moesten bijgevolg een taalproef afleggen?
 - Hoe zijn de onvoldoende aanwezigen verdeeld over de onderwijsnetten en de provincies? Is er een evolutie in de gegevens voor de schooljaren 2009-2010 tot en met 2011-2012?
 - Welke kenmerken hebben deze onvoldoende aanwezigen (geslacht, GOK-kenmerken)? Hoe verhoudt dit zich tot de leerlingkenmerken van alle kleuters in het kleuteronderwijs? Is er een evolutie in de gegevens voor de schooljaren 2009-2010 tot en met 2011-2012?
 - Doorstroom van leerlingen die onvoldoende aanwezig waren in het kleuteronderwijs in schooljaar x+1 (met name 2011-2012 en 2012-2013) in het Vlaamse onderwijs
- b) Data met betrekking tot de taalproeven:
- Hoeveel taalproeven werden er afgenomen in de schooljaren 2010-2011 tot en met 2012-2013?
 - Wat zijn de redenen voor afname van de taalproeven in de schooljaren 2010-2011 tot en met 2012-2013?
 - Hoeveel taalproeven werden er voor en na 1/01 afgenomen in de schooljaren 2010-2011 tot en met 2012-2013?
 - Hoe zijn de taalproeven in de schooljaren 2010-2011 tot en met 2012-2013 verdeeld over afnemers (scholen, CLB's), onderwijsnetten en provincies?
 - Wat zijn de slaagpercentages op de taalproeven in de schooljaren 2010-2011 tot en met 2012-2013?
 - Hoe verdelen de slaagpercentages zich volgens reden voor afname afnemer, onderwijsnet, en leerlingkenmerken? Is er een evolutie in de gegevens voor de schooljaren 2010-2011 tot en met 2012-2013?
 - Doorstroom van kinderen die een taalproef hebben afgelegd in het Vlaamse onderwijs in de schooljaren 2011-2012 en 2012-2013?

5.2 Aanwezigheid gedurende minimum 220 halve dagen in het kleuteronderwijs

5.2.1 Globale evolutie

Gedurende het schooljaar 2011-2012 kwamen 70.190 vijfjarigen (°2006) op een totaal van 71.916 ingeschreven vijfjarigen aan minimum 220 halve dagen aanwezigheid = 97,60%. 1726 (2,4%) ingeschreven vijfjarigen kwamen niet aan de vereiste 220 halve dagen aanwezigheid. De aanwezigheden zijn licht gestegen ten opzichte van het schooljaar voor er over de taalproef werd gecommuniceerd (schooljaar 2008-2009), toen 96,7% van de vijfjarige kleuters gedurende minimaal 220 halve dagen aanwezig was in de kleuterschool (en 3,3% van de vijfjarige kleuters niet aan 220 halve dagen kwam). Deze positieve evolutie kan niet als een uniek effect van de taalproef worden

geïnterpreteerd, aangezien de taalproef kadert in een veelheid van maatregelen ter bevordering van kleuterparticipatie.

Tabel 1: Aanwezigheid gedurende minimum 220 halve dagen in het erkend Nederlandstalig kleuteronderwijs in Vlaanderen (vergelijking schooljaren 2008-2009 en 2011-2012)

	2008-2009 (N=63.563)	2011-2012 (N=71.916)
Aanwezigheid gedurende minimum 220 halve dagen in het erkend Nederlandstalig kleuteronderwijs	96,7%	97,6%

Er is ook onderzocht wat de participatiegraad is van 4-jarige kleuters in de kleuterschool. Hieruit blijkt dat gemiddeld 95% van de 4-jarige kleuters 220 halve dagen aanwezig zijn en dat dit percentage quasi stabiel blijft van schooljaar 2008-2009 t.e.m. 2012-2013.

5.2.2 Analyse van de groep vijfjarigen die niet aan 220 halve dagen aanwezigheid in het kleuteronderwijs komen

In deze paragraaf gaan we dieper in op de groep van vijfjarigen die niet aan 220 halve dagen aanwezigheid in het kleuteronderwijs kwamen. We bekijken de verdeling van deze groep over de onderwijsnetten, de provincies en de leerlingkenmerken (geslacht en GOK-kenmerken).

We vergelijken telkens de groep vijfjarige kleuters die in schooljaar 2009-2010 (het jaar voor de taalproef als maatregel voor toegang van deze groep tot het lager onderwijs begon te gelden) minder dan 220 halve dagen in de kleuterschool aanwezig was met de groep die in schooljaar 2011-2012 geen 220 halve dagen aanwezig was in de kleuterschool en die de laatste groep is voor wie we in volgende paragraaf kunnen nagaan waar ze zich het schooljaar later in het Vlaamse onderwijs bevinden.

a) Verdeling over de onderwijsnetten

Overheen de drie onderzochte schooljaren ligt het aandeel 5-jarige kleuters dat niet aan 220 halve dagen aanwezigheid komt, het laagst in het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO). Het schommelt daar tussen 1,9% in schooljaar 2009-2010 en 2% in schooljaar 2011-2012. Het aandeel neemt overheen de onderzochte jaren lichtjes toe in het gemeenschapsonderwijs (GO), van 3,3% in het schooljaar 2009-2010 naar 3,5% in schooljaar 2011-2012. In het officieel gesubsidieerd onderwijs (OGO) daalt het van 3,5% in schooljaar 2009-2010 naar 2,8% in schooljaar 201-2012.

Tabel 2: Verdeling over de onderwijsnetten van aanwezigheden van vijfjarige kleuters die minder dan 220 halve dagen aanwezig zijn in het kleuteronderwijs in Vlaanderen (vergelijking schooljaren 2009-2010 en 2011-2012) t.o.v. het totaal aantal 5-jarige kleuters per respectievelijke net

	2009-2010	2011-2012
VGO	1,9% (N=799)	2,0% (N=879)
GO	3,3% (N=319)	3,5% (N=371)
OGO	3,5% (N=540)	2,8% (N=476)

b) Verdeling over de provincies

Uit tabel 3 blijkt dat het aandeel vijfjarige kleuters dat de 220 halve dagen niet haalt, het procentueel hoogst ligt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest procentueel, gevolgd door de provincie Antwerpen. De cijfers blijven grotendeels constant per provincie tussen schooljaar 2009-2010 en 2011-2012. Limburg kent een lichte stijging van 1,7% naar 2,0 % terwijl Vlaams-Brabant een sterkere daling kent van 2,8% naar 2,0%.

De experts merken op dat deze cijfers grotendeels correleren met de kansarmoedepercentages in de verschillende provincies hoewel er ook lokale verschillen zijn in eenzelfde regio zoals het arrondissement Leuven t.o.v. Halle-Vilvoorde.

Tabel 3: Aandeel vijfjarige kleuters dat geen 220 halve dagen aanwezig is in de kleuterklas, in schooljaren 2009-2010 en 2011-2012, naargelang provincie.

	2009-2010 (N=1658)	2011-2012 (N=1726)
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3,5% (N=107)	3,5% (N=112)
Antwerpen	2,8% (N=520)	2,8% (N=568)

Oost-Vlaanderen	2,3% (N=353)	2,4% (N=398)
Vlaams-Brabant	2,8% (N=313)	2,0% (N=230)
West-Vlaanderen	1,9% (N=216)	2,0% (N=236)
Limburg	1,7% (N=149)	2,0% (N=181)

c) Verdeling volgens leerlingkenmerken

1) Geslacht

Het procentueel aandeel van de meisjes en jongens die niet aan de 220 halve dagen komen, ligt voor de drie schooljaren dicht bij elkaar. Het % jongens en meisjes dat niet aan 220 HD komt is stabiel van schooljaar 2009-2010 t.e.m. 2011-2012. Het aandeel V (2,3%) is lichtjes lager dan M (2,5%).

Tabel 4: Aandeel onvoldoende aanwezige vijfjarigen in schooljaren 2009-2010 en 2011-2012 naar geslacht en onderwijsnet

	Jongens		Meisjes	
	2009-2010	2011-2012	2009-2010	2011-2012
GO	3,5% (N=175)	3,7% (N=206)	3,0% (N=144)	3,2% (N=165)
OGO	3,4% (N=272)	2,9% (N=249)	3,6% (N=268)	2,7% (N=227)
VGO	2,0% (N=429)	2,0% (N=450)	1,7% (N=370)	2,0% (N=429)
Totaal	2,5% (N=876)	2,5% (N=905)	2,3% (N=782)	2,3% (N=821)

2) GOK-kenmerken

In vergelijking met de totale populatie kleuters, tikken de vijfjarige kleuters die niet aan 220 halve dagen aanwezigheid komen opmerkelijk meer aan op de kenmerken buurt, thuistaal en opleidingsniveau moeder, maar niet op schooltoelage.

Overheen de onderzochte jaren stijgt ook het aandeel van leerlingen met GOK-kenmerken in de groep leerlingen die niet aan 220 halve dagen aanwezigheid in het kleuteronderwijs komt, terwijl deze kenmerken (behalve schooltoelage en thuistaal) van alle kleuters in de Vlaamse Gemeenschap stabiel blijven.

Tabel 5: Aandeel kleuters dat niet aan 220 halve dagen aanwezigheid komt naar GOK-kenmerken, in vergelijking met de totale populatie kleuters in het gewoon kleuteronderwijs (vergelijking schooljaren 2009-2010 en 2011-2012)

	Getraceerde kleuters die niet aan 220 HD aanwezigheid komen		Kleuters in gewoon kleuteronderwijs	
	2009-2010 (N=1288)	2011-2012 (N=1212)	2009-2010 (N=251.470)	2011-2012 (N=263.777)
Buurt	42,6%	48,6%	27,0%	26,6%
Thuistaal	49,5%	53,0%	17,2%	18,3%
Opleidingsniveau moeder	47,0%	50,7%	20,5%	20,0%
Schooltoelage	19,8%	19,8%	20,5%	18,6%

d) Doorstroom van de vijfjarige leerlingen die niet aan 220 halve dagen aanwezigheid kwamen in de schooljaren 2009 tem 2011

Waar zitten de vijfjarige leerlingen die in de schooljaren 2009-2010 en 2011-2012 niet aan 220 halve dagen aanwezigheid in het kleuteronderwijs kwamen in het daarop volgende schooljaar (x+1)? Om deze analyse te kunnen maken, wordt het bestand met de vijfjarigen die in het schooljaar X niet aan

220 halve dagen aanwezigheid in het kleuteronderwijs kwamen gekoppeld aan het bestand 'Lerende mens' van 1 oktober X+1, om zo te zien waar ze het schooljaar X+1 in het onderwijs zitten. De resultaten worden weergegeven in tabel 6.

In vergelijking met schooljaar 2010-2011 zijn er in het schooljaar 2012-2013, van de groep kinderen waarvan we dit weten, aanzienlijk minder kinderen die in het vorige schooljaar onvoldoende dagen aanwezig waren in het kleuteronderwijs doorgestroomd naar het gewoon lager onderwijs (38,6% versus 31,9%). Omgekeerd is er een lichte stijging merkbaar van het aantal kinderen die doorkleuterden. Het aantal kinderen die in het buitengewoon onderwijs terecht gekomen is quasi gelijk. Er is echter een behoorlijke stijging van het aantal kinderen dat we in onze bestanden niet meer terugvinden (29,2% versus 35,3%). Het gaat onder meer om kinderen die niet langer in het rijksregister opgenomen zijn (verhuisd naar het buitenland, overleden, ...), die huisonderwijs volgen of naar een Franstalige school zijn overgestapt, ... Dit percentage is bijzonder groot.

Tabel 6: Doorstroom van kinderen die niet aan 220 halve dagen aanwezigheid in het kleuteronderwijs komen in school X+1

	2010-2011 (N=1658)	2012-2013 (N=1726)
Doorstroom naar gewoon LO	38,6%	31,9%
Nog in kleuteronderwijs	26,2%	27,0%
Naar buitengewoon onderwijs	6,0%	5,8%
Onvindbaar	29,2%	35,3%

5.3 Taalproeven

In deze paragraaf zoomen we in op de beschikbare cijfers met betrekking tot de taalproeven. Zoals in de beschrijving van de data aangegeven zit er ruis op deze cijfers, doch het zijn de enige administratieve data die een beeld geven van de redenen van afname, de populatie en het slaagpercentage van leerlingen die een taalproef hebben afgelegd, en de verdeling van taalproeven en geslaagden over de afnemers, de netten en de provincies, alsook de evolutie hiervan over de jaren dat de taalproef als maatregel in voege is.

Globaal genomen is het aantal taalproeven waarover in de administratieve databanken resultaten geregistreerd zijn over de jaren heen toegenomen: van 592 in schooljaar 2010-2011 tot 642 in schooljaar 2012-2013. Het betreft hier de aantallen taalproeven geregistreerd tot 1/10 van het

desbetreffende schooljaar. De taalproeven die na 1/10 afgenomen zijn hier niet meegenomen. Het gaat hier weliswaar om beperkte aantallen (67 in schooljaar 2010-2011 en 38 in schooljaar 2012-2013).

Deze toename kan te maken hebben met de stijgende kennis van de maatregel en de verbeterde registratie van de proeven, zowel als met een mogelijke toename van de groep kleuters die voor de taalproef in aanmerking komt. De data over de groep kleuters die in de kleuterschool ingeschreven waren maar onvoldoende dagen aanwezig waren, kunnen over de laatste hypothese geen uitsluitel geven. In wat volgt worden de data met betrekking tot de taalproeven meer in detail geanalyseerd.

Tenzij anders aangegeven hebben alle hierna volgende tabellen betrekking op de taalproeven afgenomen voor 1 oktober van het schooljaar waarin de leerling zich aanbiedt voor inschrijving in het lager onderwijs. Taalproeven kunnen ook na 01/10 worden afgenomen (bij kinderen die zich na 1 september voor het eerste leerjaar hebben aangeboden, maar het gaat om zeer kleine aantallen en daardoor is het beeld en de evoluties minder eenduidig. Zoals eerder gezegd gaat het in totaal om 67 taalproeven in schooljaar 2010-2011 en 38 in schooljaar 2012-2013.

5.3.1 Redenen voor afname taalproef

De taalproeven, althans diegene die voor 1 oktober van het schooljaar waarin de leerling potentieel naar het eerste leerjaar zou gaan werden afgenomen, blijken vooral afgenomen te zijn bij kinderen die als kleuter ingeschreven waren in het Vlaamse kleuteronderwijs maar onvoldoende dagen aanwezig waren, gevolgd door de groep nieuwkomers uit het buitenland en de groep kleuters die in een niet-Nederlandstalige kleuterschool naar school is geweest.

Tabel 7: Redenen voor afname taalproef, vergelijking schooljaren 2010-2011 en 2012-2013

	2010-2011 (N=592)	2012-2013 (N=642)
Onvoldoende aanwezigheid in kleuterschool	60,3%	62,7%
Nieuwkomers uit het buitenland	15,7%	16,0%
Niet-Nederlandstalige kleuterschool	10,0%	11,5%
Belgen in het buitenland	6,9%	6,7%
Andere	6,9%	2,2%
Geen school	0,2%	0,9%

5.3.2 Taalproeven naargelang tijdstip van afname

De cijfers tonen een relatieve daling van het aantal taalproeven dat voor 1/9 werd afgenomen ten opzichte van het aantal voor 1/10 afgenomen proeven. Dit betekent dat er meer taalproeven in september werden afgenomen van kinderen die zich ten laatste op 1 september voor het lager onderwijs hebben aangeboden. Daarnaast is er ook een beperkt aantal taalproeven dat na 1 oktober werd afgenomen.

Tabel 8: Taalproeven naar tijdstip van afname (vergelijking schooljaar 2010-2011 met schooljaar 2012-2013)

	% taalproeven voor 1/9 t.o.v. het totaal (meetmoment t.e.m. 1/10)	Aantal taalproeven na 1/10	% taalproeven na 1/9 t.o.v. het totaal (meetmoment t.e.m. 30/6)
2010-2011	76,8% (454/592)	67	31,1% (205/659)
2012-2013	71,0% (456/642)	38	32,9% (224/680)

5.3.3 Taalproeven naargelang het type afnemer

Taalproeven kunnen afgenomen worden door CLB's en scholen. In principe voorziet de regelgever dat CLB's de taalproef afnemen en de resultaten ervan registreren, maar scholen kunnen aanvragen om zelf taalproeven te mogen afnemen. Zij moeten de resultaten van de afgenomen taalproeven dan doorgeven aan hun CLB dat de resultaten registreert in LARS.

Er is een stijging merkbaar van het aantal taalproeven dat door de CLB's afgenomen wordt, in vergelijking met deze afgenomen door de scholen.

Tabel 9: Aantal taalproeven t.e.m. 1/10 naargelang afnemer (vergelijking schooljaar 2010-2011 met schooljaar 2012-2013)

	2010-2011 (N=592)	2012-2013 (N=642)
CLB	77,7%	85,7%
School	22,3%	14,3%

5.3.4 Taalproeven naargelang provincie en net

Het gros van de taalproeven wordt afgenomen in de provincie Antwerpen, gevolgd door de provincie Oost-Vlaanderen. We zien overheen de jaren wel een relatieve daling van het aandeel taalproeven afgenomen in de provincie Antwerpen (nl. 42% in 2010-2011 naar 34% in 2012-2013), terwijl dat van de provincie Oost-Vlaanderen overheen de jaren licht steeg (van 21% in 2010-2011 tot 23% in 2012-2013). Gegeven de kleine aantallen mogen we de verschillen tussen de provincies echter niet te sterk beklemtonen.

Tabel 10: Afname taalproeven t.e.m. 1/10 naargelang provincie, vergelijking schooljaren 2010-2011 en 2012-2013

Provincie	2010-2011 (N=592)	2012-2013 (N=642)
Antwerpen	42,0% (N=229)	34,0% (N=223)
Oost-Vlaanderen	21,0% (N=115)	23,0% (N=147)
andere provincies en BHG	37,0% (N=248)	43,0% (N=272)

De data over het aantal taalproeven dat in de verschillende onderwijsnetten wordt afgenomen, laten een relatieve daling zien van het aantal taalproeven in het VGO terwijl in dat net het aandeel leerlingen dat niet aan 220 halve dagen (zie tabel 2) komt stabiel bleef (van 1,9% naar 2,0%). De data tonen een relatieve stijging in het GO. In dat net was ook het aandeel leerlingen dat niet aan 220 halve dagen komt lichtjes gestegen (van 3,3% naar 3,5%). Hoewel het aandeel leerlingen dat niet aan

220 halve dagen komt sterkst gedaald was in OGO (van 3,5% naar 2,8%) blijft het aantal taalproeven in OGO quasi stabiel. Gegeven de kleine aantallen mogen we de verschillen tussen de netten echter niet te sterk beklemtonen.

Tabel 11: Afname taalproeven t.e.m. 1/10 naargelang net, vergelijking schooljaren 2010-2011 en 2012-2013

	2010-2011	2012-2013
VGO	54,9% (N=301)	47,8% (N=307)
GO	15,9% (N=137)	22,7% (N=146)
OGO	29,2% (N=160)	29,4% (N=189)

5.3.5 Resultaten van de taalproef

Globaal gezien slaagt over de jaren heen een goede 80% in de taalproef. Dit slaagpercentage blijft stabiel overheen de jaren (81% in schooljaar 2010-2011, 82% in schooljaar 2012-2013).

a) Resultaat naargelang reden van deelname

De slaagpercentages liggen het hoogst bij de Belgen uit het buitenland, het laagst (maar wel zeer kleine aantallen) bij de leerlingen die niet ingeschreven waren in een school, gevolgd door de nieuwkomers. Er is vooral een relatief sterke daling voor de categorie andere en nieuwkomers. Het contrast tussen Nederlandstalige leerlingen en anderstalige nieuwkomers is groot. Nederlandstalige leerlingen slagen gemakkelijk. Voor de anderstalige nieuwkomers is de taalproef een hakbijl.

Een vaststelling is ook dat het slaagpercentage van kinderen die van een niet-Nederlandstalige kleuterschool komen nog behoorlijk hoog is. Kinderen die in Brussel de overstap maken van Franstalig kleuter- naar Nederlandstalig lager onderwijs, maken een grote kans om in de taalproef te slagen. Het kan gaan om Frans- of anderstalige kinderen, maar ook om Nederlandstalige kinderen die naar een Franstalige kleuterschool zijn gegaan.

Tabel 12: Resultaat taalproef 'geslaagd' t.e.m. 1/10 naargelang reden van afname, vergelijking schooljaar 2010-2011 met schooljaar 2012-2013

	2010-2011 (N=592)	2012-2013 (N=642)
Belgen uit het buitenland	95,1%	97,7%
Onvoldoende aanwezig in de kleuterschool	84,3%	88,6%
Andere	87,8%	71,4%
Niet-Nederlandstalige kleuterschool	76,3%	70,3%
Nieuwkomers	65,6%	54,4%
Geen school (N=klein)	100%	33,3%

b) Resultaten naargelang de afnemer van de taalproef

Het slaagpercentage voor de taalproeven ligt in schooljaar 2012-2013 opvallend hoger bij de CLB's dan bij de scholen.

Tabel 13: Resultaten taalproef t.e.m. 1/10 naargelang de afnemer van de taalproef

	2010-2011			2012-2013		
	CLB (N=460)	School (N=132)	Totaal (N=592)	CLB (N=550)	School (N=92)	Totaal (N=642)
Geslaagd	83%	77%	82%	83%	67%	81%
Niet geslaagd	17%	23%	18%	17%	33%	19%

c) Resultaten van de taalproef naargelang tijdstip van afname

Hoewel het om een kleine groep gaat, is het toch interessant de slaagpercentages van taalproeven die na 1/10 werden afgenomen te vergelijken met diegene die voor 1/10 werden afgelegd. Het % geslaagden ligt aanzienlijk lager bij de taalproeven die na 01/10 werden afgelegd. We illustreren dit voor het schooljaar 2012-2013:

- 81% geslaagden voor 01/10
- 64% geslaagden na 01/10.

M.a.w. leerlingen die later instromen hebben meer kans om niet te slagen voor de taalproef. Dit is niet verwonderlijk aangezien de grootste groep leerlingen die later instromen anderstalige nieuwkomers zijn die de Nederlandse taal nog niet machtig zijn.

De lage slaagpercentages na 1/10 zijn vooral van taalproeven die door scholen worden afgenomen. We illustreren dit voor het schooljaar 2012-2013:

- 83% geslaagden bij afname (t.e.m. 1/10) door het CLB t.o.v. 67% door de school
- 74% geslaagden bij afname (na 1/10) door het CLB t.o.v. 29% door de school.

Gegeven de zeer kleine aantallen, mogen hier geen al te sterke conclusies uit getrokken worden.

d) Resultaten van de taalproef naargelang de leerlingenkenmerken

De leerlingen die de taalproef afgelegd hebben tikken opmerkelijk hoger aan op de GOK-kenmerken die we van hen kennen, nl. thuistaal en opleidingsniveau moeder, dan de totale kleuterpopulatie in het gewoon kleuteronderwijs.

Bijna dubbel zoveel leerlingen die niet slaagden op de taalproef en waarvan we over de leerlingengegevens beschikken, tikken aan op thuistaal en opleidingsniveau moeder in vergelijking met de leerlingen die wel slaagden op de taalproef.

Tabel 14: Resultaten taalproef naargelang leerlingkenmerken, vergelijking schooljaar 2010-2011 met schooljaar 2012-2013

	2010-2011			2012-2013		
	Taalproef afgelegd en geslaagd (N=414)	Taalproef afgelegd en niet geslaagd (N=178)	Kleuters in gewoon kleuteronderwijs (N=258.573)	Taalproef afgelegd en geslaagd (N=587)	Taalproef afgelegd en niet geslaagd (N=55)	Kleuters in gewoon kleuteronderwijs (N=267.185)
Thuistaal	47,8%	91,1%	17,2%	47,8%	94,1%	17,6%
Opleidingsniveau moeder	44,6%	78,6%	20,5%	44,6%	70,3%	20,3%

5.3.6 Doorstroom van leerlingen die de taalproef afgelegd hebben

90,5% van de geslaagden (2012-2013) voor de taalproef die we terugvinden zit in het gewoon lager onderwijs terwijl 79% van de niet-geslaagden voor de taalproef (2012-2013) in het (gewoon en buitengewoon) kleuteronderwijs zit. Globaal gezien stromen de geslaagde leerlingen op de taalproef door naar het gewoon lager onderwijs. Dit daalt lichtjes overheen de jaren (93,8% in schooljaar 2011-2012, 90,5% in schooljaar 2012-2013). De niet-geslaagde leerlingen stromen eerder door naar het (gewoon en buitengewoon) kleuteronderwijs. Dit is overheen de jaren gedaald (90,3% in schooljaar 2011-2012, 79,0% in schooljaar 2012-2013). Van 2010-2011 zijn de percentages niet gekend.

Tabel 15: school waar leerlingen naar doorstromen na de taalproef (afgenomen t.e.m. 1/10)

Geslaagd	2011-2012	2012-2013
Leerlingen in het gewoon lager onderwijs	93,8% (N=562)	90,5% (N=469)
Niet-geslaagd	2011-2012	2012-2013
Leerlingen in het (gewoon en buitengewoon) kleuteronderwijs	90,3% (N=93)	79,0% (N=98)

5.4 Conclusies in het licht van de gestelde evaluatievragen

De in dit hoofdstuk gepresenteerde data geven een beeld van de omvang, de spreiding en de evolutie van het probleem van onvoldoende effectieve participatie in het Vlaamse kleuteronderwijs gedurende de periode dat de taalproef als maatregel in werking is. Ze geven ook een beeld van het aantal, de spreiding en de evolutie van de taalproeven. Er zijn voorzichtige trends merkbaar, ondanks de vaak kleine aantallen en de beschreven ruis op de cijfers.

De cijfers tonen aan dat het probleem van onvoldoende kleuterparticipatie al bij al zeer beperkt in omvang is en vermindert (van 3,3% in schooljaar 2008-2009 naar 2,4% in schooljaar 2011-2012) en dat de taalproef op geen grote aantallen kleuters van toepassing is (het aantal afgenomen taalproeven schommelt tussen 592 in schooljaar 2010-2011 naar 642 in schooljaar 2012-2013).

We zien evoluties in het aantal taalproeven dat door CLB's respectievelijk scholen werd afgenomen (met een stijging van het aantal afgenomen taalproeven door het CLB). De verschillen tussen onderwijsnetten en provincies wensen we niet te overinterpreteren, gezien de zeer kleine aantallen waar de gegevens betrekking op hebben.

Het blijkt ook dat de meeste kleuters die aan de taalproef onderworpen worden slagen in de taalproef (4 op 5 slaagt). Wie niet slagen zijn enerzijds vooral anderstalige nieuwkomers en anderzijds kinderen van moeders met een laag opleidingsniveau. Kinderen die van een niet-Nederlandstalige kleuterschool komen hebben nog een behoorlijk hoog slaagpercentage (meer dan 7/10 slaagt in de taalproef). Het kan gaan om Frans- of anderstalige kinderen, maar ook om Nederlandstalige kinderen die naar een Frans- (of anderstalige) kleuterschool zijn gegaan.

Cijfers kunnen zekere trends aangeven, maar er is duidelijk nood aan interpretatie ervan. Bovendien laat de puur kwantitatieve analyse niet toe in te schatten hoe de maatregel geïmplementeerd en ervaren wordt door scholen, CLB's en ouders en welke mogelijke neveneffecten ervan door mensen met praktijkervaring worden waargenomen.

Grijpen we terug naar de evaluatievragen zoals we die bij aanvang van dit rapport hebben gedefinieerd, dan zien we dat de data niet toelaten die vragen te beantwoorden.

Vandaar dat focusgroepen werden gehouden met stakeholders (met name scholen, CLB's en onderwijskoepels), alsook een reflectie met een expertenpanel.

6 De taalproef: ervaringen en inzichten uit focusgroepen en expertenpanel

6.1 Inleiding

Naast kwantitatieve data over de participatiegraad in het kleuteronderwijs en de voorwaarden voor toelating tot het lager onderwijs (met name aanwezigheden hoger of lager dan 220 halve dagen in het laatste jaar van het kleuteronderwijs enerzijds en taalproeven anderzijds), werd door middel van focusgroepen met stakeholders gepeild naar de ervaringen met en inzichten over de taalproef als sluitstuk voor het toelatingsbeleid voor de kleuterschool.

Teneinde de gestelde evaluatievragen ten aanzien van de taalproef te kunnen beantwoorden (***ex post evaluatie van de taalproef***) werd tijdens de focusgroepen werd ingegaan op de vragen:

- Hoe wordt de taalproef door de scholen, respectievelijk de CLB's geïnterpreteerd, gecommuniceerd, uitgevoerd en geregistreerd?
- Waarom wordt geopteerd voor afname door CLB dan wel school?
- Fungeert de taalproef als ventiel zoals dit door de regelgever is bedoeld?
- Geeft de taalproef aanleiding tot onbedoelde neveneffecten die indruisen tegen de geest van de maatregel waarvoor hij het sluitstuk is?
- Wordt de taalproef een voldoende objectiveerbare maatregel bevonden?
- Is de taalproef consistent met ander onderwijsbeleid?
- Is de inzet van mensen en middelen voor de taalproef *efficiënt* in het licht van de doelstelling van het verder verhogen van kleuterparticipatie?

Teneinde bij de formulering van mogelijke beleidsalternatieven bovenstaande criteria (uitgezonderd het eerste) voor ogen te kunnen houden (***ex ante evaluatie van alternatieve ventielen***) werd in de focusgroepen ingegaan op mogelijke beleidsalternatieven en of men inschat dat die als ventiel zullen kunnen werken, voldoende objectief kunnen zijn, geen onbedoelde neveneffecten hebben, consistent zijn met ander onderwijsbeleid en een efficiënte inzet van mensen en middelen zullen vereisen.

Met de experts werd gereflecteerd over de data en de verklaringen die ervoor in de focusgroepen werden aangehaald, alsook de elementen voor de beleidsalternatieven die tijdens de focusgroepen ter sprake zijn gekomen.

Al deze inzichten moeten toelaten de algemene vraag te beantwoorden of de taalproef best behouden dan wel afgeschaft wordt, en met welke elementen rekening dient gehouden te worden bij de formulering van mogelijke beleidsalternatieven.

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van focusgroepen en het expertenpanel, thematisch geordend volgens verschillende aspecten van de taalproef:

- interpretatie van de taalproef als maatregel,
- vaststellingen over de doelgroepen ouders en kinderen,
- vaststellingen met betrekking tot het type afnemers (school en CLB),
- de specifieke situatie in Brussel-Halle-Vilvoorde,

- de technische aspecten van de taalproef,
- ethische aspecten van de taalproef.

Na de besprekingen van de interpretatie, de vaststellingen en reflecties over de taalproef, presenteren we de elementen voor beleidsalternatieven die tijdens de focusgroepen en het expertenpanel aan bod zijn gekomen.

6.2 Ervaringen met en reflecties over de taalproef

6.2.1 Interpretatie van de taalproef als maatregel

Tijdens de focusgroepen bleek dat er op het terrein veel verwarring heerst over de finaliteit van de taalproef als ventiel voor het toelatingsbeleid en deze van de maatregel die als doelstelling een minimale kleuterparticipatie beoogt. Hoewel de taalproef bedoeld is als ventiel, stelt men dat de keerzijde van de medaille toch is dat een kind dat niet slaagt op de taalproef wordt tegengehouden voor het lager onderwijs, ook al is het verder lagere schoolrijp.

Er blijkt geen eensgezindheid te zijn op vlak van de selectie van de kinderen voor de taalproef. De verplichting om 220 HD aanwezig te zijn in het laatste jaar van het kleuteronderwijs is bedoeld om ouders te motiveren om hun kind effectief en systematisch naar de kleuterschool te brengen. De taalproef is bedoeld om kinderen die om evidente redenen niet kunnen aan voldoen aan het vereiste aantal halve dagen aanwezigheid toch op een objectiveerbare wijze te kunnen toelaten tot het lager onderwijs. Uit de focusgroepen (zowel met vertegenwoordigers van scholen als van CLB's) kunnen we opmaken dat de taalproef in een aantal gevallen ook wordt afgenomen van kinderen die wel 220 halve dagen hadden kunnen aanwezig zijn in de kleuterschool, aangezien ze wel in Vlaanderen verbleven, niet langdurig ziek of in volledige revalidatie waren,... De respondenten merken op dat men dan ten aanzien van ouders uit deze laatste groep, wiens kinderen toch slagen in de taalproef, in feite de boodschap geeft dat het niet nodig is om voldoende dagen naar de kleuterschool te gaan, en in feite zelfs dat het helemaal niet nodig is om naar de kleuterschool te gaan, want als je voldoende Nederlands kent, dan slaag je in de test en mag je toch naar het eerste leerjaar. Omgekeerd argumenteert men dat de taalproef niet zou mogen afgenomen worden van de kinderen die niet in België aanwezig waren, omdat ze niet aan het participatiebeleid konden voldoen. Dit druist in tegen de geest van de maatregel die stelt dat net voor deze kinderen de taalproef een ventiel is om alsnog toegelaten te worden tot het lager onderwijs. Voor Nederlandstalige kinderen ziet men de taalproef als een soort ventiel functioneren, soms zelfs als een te groot ventiel (cf. supra), maar ten aanzien van anderstalige kinderen heerst er geen eensgezindheid. Uit de focusgroepen blijkt dat sommige scholen wel een taalproef van anderstalige nieuwkomers afnemen. Andere scholen nemen dan weer geen taalproef af van deze kinderen, omdat ze reeds op voorhand inschatten dat schooltaal een probleem zal zijn en ze die kinderen een faalervaring willen besparen.

Alle respondenten waren het er wel over eens dat als Nederlands het probleem is, men daar moet kunnen aan werken. En als onvoldoende socialisatie in het schoolse systeem het probleem is, moet men dit niet laten omzeilen met een taalproef.

De respondenten uit de scholen hekelden het feit dat de taalproef niet leidt tot middelen voor remediëring: voor een kind dat niet slaagt, krijgt een school geen extra ondersteuning op vlak van de

Nederlandse taal. Hierbij dient opgemerkt dat de scholen in het geheel van de maatregelen voor de bevordering van kleuterparticipatie wel meer middelen voor zorg toegekend krijgen: extra punten in het kleuteronderwijs om regelmatige participatie aan te moedigen, extra omkadering voor kleuterscholen met veel kansarme kleuters, meer omkadering voor het basisonderwijs waar ook het kleuteronderwijs onder valt, intensievere samenwerking met Kind en Gezin rond niet-participerende kleuters.

6.2.2 Vaststellingen met betrekking tot de doelgroep kinderen

Een grote meerderheid van de deelnemers van de focusgroepen ziet de taalproef als een obstakel voor de schoolloopbaan en het welbevinden van het kind. Dit om diverse redenen. Voor kinderen die niet slagen omwille van de taal maar die schoolrijp zijn, kan de taalproef een beperking zijn voor hun normale ontwikkeling met een verloren jaar tot gevolg. Ze merken vooral dat de taalproef door de meeste Nederlandstalige kinderen gepercipieerd wordt als een spelletje maar bijvoorbeeld anderstalige kinderen of kinderen met ADHD ervaren daarentegen de taalproef als een bron van stress. Daarbij rijst de vraag wat het effect daarvan is op het testresultaat.

Een ander argument dat door sommige deelnemers van de focusgroepen met vertegenwoordigers van CLB's, scholen en de onderwijskoepels en het GO!, alsook door sommige experts van het expertenpanel werd aangehaald, is dat kleuters niet kunnen getest worden. Volgens hen maken kleine kinderen op korte tijd grote ontwikkelingssprongen. Ze evolueren zo snel dat een test op een welbepaald moment een kind tekort kan doen. Naast versnelde ontwikkelingen, wezen experts ook op fasen van stilstand en achteruitgang in de ontwikkeling van kinderen om daarna weer een ontwikkelingssprong te maken ('reculer pour mieux sauter'). Wanneer dan een kind getest wordt op een moment dat het in zijn ontwikkeling een stilstand of achteruitgang mee maakt, dan wordt het kind ook tekort gedaan. Het alternatief is dat kinderen uitgebreid geobserveerd en breed geëvalueerd worden. Dit ligt ook in de lijn van het in basis- en secundair onderwijs gepromote principe van breed evalueren.

Een van de experts merkt op dat aan de taalproef en de momenteel in basis- en secundair geïntroduceerde toolkit breed evalueren twee verschillende (tegenstrijdige) denkkaders ten grondslag liggen. In de praktijk is de taalproef volgens haar dus tegelijk dubbel werk (kinderen ondergaan én een taalproef voor de toelating én een taalscreening na de toelating) én tegenstrijdig (taalproef is een eenmalige en beperkte test, taalscreening gebeurt volgens de principes van breed evalueren).

De deelnemers vroegen zich ook af waar de kinderen de taal het best oppikken: in de kleuterklas of in het eerste leerjaar? Het antwoord is volgens de experts niet eenvoudig. We beschreven daarnet al hun argumenten in verband met ontwikkelingssprongen en het cyclische karakter van (taal-) ontwikkeling. Daarnaast stelde een expert in taalontwikkeling dat er recent ook meer en meer inzicht groeit in de issue van het impliciet versus expliciet verwerven van taal. Impliciete verwerving is een onbewust proces. Vooral de omgevingskenmerken zorgen er volgens deze expert voor dat het impliciet leren van de taal gestimuleerd wordt. En die taal is niet noodzakelijk of alleen de schooltaal. Die impliciete taalverwerving komt bovenop de expliciete taalverwerving. Belangrijk is dat kinderen een goede basis hebben (dit kan ook een anderstalige thuistaal zijn waarmee het kind dan linken kan leggen als het de nieuwe schooltaal leert), maar ook dat expliciete taalverwerving ingebed is in een

omgevingscontext. De expert voert aan dat hoewel kinderen in de laatste jaren van het lager onderwijs geen Engels maar Frans krijgen, de meesten onder hen vlotter Engels spreken dan Frans. Belangrijk voor die impliciete kennis is volgens hem ook 'zich deel voelen van een groep'. Als een kind zich deel voelt van een groep zal het taal impliciet of onbewust verwerven. Dat goed voelen kan ermee te maken hebben dat het kind vriendjes en vriendinnetjes heeft in die groep, maar ook dat het zich (ook als nieuweling) fysiek of mentaal beter voelt in die groep dan in een andere).

Als kinderen uit een groep (kinderen die naar eerste leerjaar doorgaan) worden gehaald waar ze relatief goed in functioneren en aan een nieuwe groep worden toegevoegd (verlengd kleuterbezoek in derde kleuterklas), kan de impliciete kennisverwerving blokkeren of zelfs achteruitgaan. De vraag moet volgens deze expert niet gaan over de 220 halve dagen maar wel of 'de kinderen horen tot een klasgroep'. Als ze er niet toe behoren, kan nog bekeken worden waar ze het best zouden zitten: 3de kleuterklas, 1ste leerjaar lager onderwijs of een andere klas.

Het toebehoren tot een groep beperkt zich volgens dezelfde expert overigens niet tot een klasgroep. Er zijn daarenboven nog andere aspecten van 'zich tot een groep voelen behoren of niet': relatie met ouders, buurt, enz. Daarom is het belangrijk dat ouders en school zich samen engageren voor het opvoedingsproject.

Een aantal experts merkte op dat scholen die met veel anderstaligen en GOK-leerlingen werken voldoende middelen hebben om een aangepast ondersteuningsaanbod uit te werken. De deelnemers van de focusgroepen met de scholen en CLB's beamen dit gedeeltelijk, maar weerleggen dit ook gedeeltelijk door te argumenteren dat scholen bepaalde gezinnen moeilijk bereiken en moeilijk kunnen motiveren. Ze geven aan dat er de jongste jaren zeer sterk is ingezet op kleuterparticipatie en dat daarbij sterk wordt ingezet op communicatie met de ouders en samenwerking met andere partners, en dat mede door een intensieve en handelingsgerichte aanpak de kleuterparticipatie gestegen is, maar dat er nog steeds een, weliswaar beperkte, harde kern is die met overleven bezig is en waar de onderwijsloopbaan van hun kinderen op de tweede plaats komt.

Respondenten uit de focusgroepen gaven ook aan dat de taalproef kan leiden tot een ongelijke behandeling van kinderen in eenzelfde gezin. Waar een ouder kind bijvoorbeeld rechtstreeks kan instromen in het tweede leerjaar, kan dit voor het vijfjarige broertje of zusje dat aan de 220 halve dagen-regel en de taalproef onderworpen is niet. Dit kan volgens de deelnemers het welbevinden van het kind dat een taalproef moet afleggen, aantasten.

6.2.3 Vaststellingen met betrekking tot de doelgroep ouders

Volgens de deelnemers van de focusgroepen met CLB's en scholen is er veel weerstand van de ouders t.a.v. de taalproef. Sommige respondenten geven aan dat ze ervaren dat weerstand soms omslaat in agressie t.a.v. de school/CLB, vooral wanneer het kind niet slaagt ondanks de geleverde inspanningen om zo maximaal mogelijk aanwezig te zijn in de 3de kleuterklas.

Deze respondenten vinden bovendien dat de taalproef een verkeerd signaal uitzendt naar sommige ouders en de kinderen. Volgens hen percipiëren sommige ouders het slagen van hun kind op de taalproef, alle communicatie over de zeer beperkte rol van de taalproef over de schoolrijpheid ten

spijt, als een bewijs dat het kind klaar is om het eerste leerjaar aan te vatten. De perceptie bij deze ouders zou volgens hen vaak zijn dat kleuterschool spelen is terwijl het eerste leerjaar eerder leren.

6.2.4 Vaststellingen met betrekking tot het type afnemers

a) Scholen

Er was een grote consensus onder de deelnemers van de focusgroepen dat vooral het Jaar van de Kleuter (2007-2008) gezorgd heeft voor een aanklampend beleid met goede resultaten in de scholen tot gevolg. Ze geloven eerder in een preventieve, handelingsgerichte aanpak i.p.v. een stok achter de deur-principe. Respondenten van scholen en CLB's zeggen dat veel scholen en CLB's de taalproef als een verplicht nummertje zien.

De deelnemers van de focusgroepen met scholen signaleren ook problemen met de registratie van aanwezigheden en taalproeven. Vooral in grootsteden zorgt het veelvuldig veranderen van scholen voor veel in- en uitschrijvingen, zelfs in één school tot meer dan 300. Hoe telt men dan het aantal halve dagen aanwezigheid? Onder meer hierdoor kan het volgens de respondenten zijn dat informatie over het aantal aanwezige dagen niet altijd goed doorstroomt bij schoolverandering. Respondenten van de scholen geven ook aan dat dit nadelige gevolgen kan hebben voor de school die een voor hen nieuw kind toelaat tot het eerste leerjaar zonder dat er een taalproef is afgenomen en die dan, wanneer dat aan het licht komt, geen middelen voor dat kind in het eerste leerjaar ontvangt.

Respondenten uit de focusgroepen met scholen en CLB's merken ook op dat sommige scholen creatief omspringen met de taalproef. Sommigen passen de zogenaamde 'regel van vijf' toe wat erop neer komt dat men de taalproef door de vingers ziet. Het kind wordt geregistreerd als geslaagd terwijl het eigenlijk geen taalproef heeft afgelegd.

Men merkt ook algemeen op dat de taalproef schoolafhankelijkheid creëert. Er is per school een verschillend vermogen om creatief gebruik te maken van de mogelijkheden in de regelgeving. Bijvoorbeeld heeft een school met veel anderstalige nieuwkomers de middelen om een aangepast beleid te voeren en kan ze dit ook toepassen voor die leerlingen die instappen in het eerste leerjaar. Andere scholen hebben hier minder marge voor. Sommige scholen maken ook creatief gebruik van het feit dat het geen decretale verplichting is om met klassen (op leeftijd) te werken in het basisonderwijs. De respondenten van de scholen getuigen ervan dat sommige scholen 'brugklassen', 'omwegklassen', 'schakelklassen', 'differentiatieklassen',... organiseren om leerlingen een traject op maat aan te bieden, terwijl andere scholen dit niet doen. Sommige scholen zouden volgens hen ook leerlingen inschrijven in de derde kleuterklas maar als vrije leerling toelaten in het eerste leerjaar en dan vervolgens het jaar daarna in het tweede leerjaar inschrijven, terwijl andere scholen dat niet doen.

b) CLB's

De deelnemers van de focusgroepen, en met name de CLB's, vinden de rol van controleren en handelingsgericht werken onverzoeenbaar. Vooral het bindend karakter van de taalproef vinden ze schadelijk voor de relatie met de ouder en het kind. Dit is volgens hen in strijd met hun opdracht die vertrekt van een positieve motiverende benadering. De taalproef wordt gezien als een tegenpool hiervan omdat het culpabiliseert en werkt als een hakbijl voor die (enkele) kinderen die niet slagen

op één test. Bovendien proberen ze zoveel mogelijk met de scholen klasdoorbrekend te werken en testen af te schaffen. Ze geloven in een hoger rendement van hun inspanningen door de tijd aan de ouders en de kinderen te besteden i.p.v. aan het organiseren en afnemen van taalproeven.

De respondenten van de CLB's merken op dat in grootsteden heel wat tijd van CLB's gaat naar het organiseren en afnemen van de taalproeven. Vaak maakt men een afspraak, dagen ouders en kind niet op, moet een nieuwe afspraak worden gemaakt,... CLB's, scholen en koepels vinden dit geen efficiënte inzet van CLB-personeel.

c) CLB's versus scholen als afnemer van de taalproef

Tijdens de focusgroepen werden verschillende argumenten aangehaald volgens dewelke scholen ervoor kiezen de taalproeven zelf af te nemen dan wel dit over te laten aan het CLB. Er worden ook verschillen aangegeven tussen de plaats van afname, waarbij het ene CLB de proef afneemt op het CLB en de andere op school, of waarbij plaats van afname afhankelijk is van het tijdstip. Een bloemlezing:

- het stedelijk CLB van Antwerpen, het VCLB Antwerpen en CLB Kompas nemen de taalproef in mei en juni af op het CLB, maar taalproeven die voor mei en na juni worden afgenomen, neemt men op school af,
- het CLB GO! Antwerpen neemt alle taalproeven af op school om de drempel voor het kind en de ouders te verlagen,
- het VCLB Leuven neemt de taalproef bewust niet op het CLB af omdat ze de hulpverleningsrelatie hier niet door willen laten verstoren,
- binnen de stedelijke scholengemeenschap in Gent geldt de afspraak dat de stedelijke scholen zelf de taalproef op school afnemen om het handelingsgericht werken van het CLB niet in het gedrang te brengen,
- in sommige scholengemeenschappen wordt er voor een afname door het CLB (op het CLB of op school) gekozen, omwille van de uniformiteit van afname en de expertise van het CLB met testen,
- sommige scholen hebben het eerst meer zelf in handen willen nemen, omdat er een zeker wantrouwen was ten aanzien van het Ministerie. Maar dat wantrouwen zou nu verdwenen zijn waardoor men nu toch meer taalproeven door de CLB's laat afnemen,
- sommige scholen die een aanzienlijke groep leerlingen hebben waarvan ze vrezen dat die niet gaan slagen in de taalproef, opteren ervoor om de taalproef zelf af te nemen omdat deze kinderen zich dan meer op hun gemak zouden voelen en de hulpverleningsrelatie met het CLB niet zou worden verstoord.

Een van de experts verwijst in dit verband ook naar de voorlopige resultaten van een nog lopend onderzoek over het effect van de afnemer op het resultaat. Dezelfde toetsen die bij eenzelfde kind door verschillende mensen worden afgenomen geven significant verschillende resultaten. De afnemer is een voorspeller van de resultaten. Dit zou zelfs ook gelden voor afnemers die allemaal vooraf zijn getraind om te testen.

6.2.5 Vaststellingen met betrekking tot de situatie in Brussel-Halle-Vilvoorde

Een grote meerderheid van de deelnemers uit de focusgroep met de scholen en CLB's in Brussel-Halle-Vilvoorde geeft aan dat de huidige maatregelen het probleem van de (taal)achterstand niet

hebben opgelost. Een respondent stelde dat het ventiel voor het toelatingsbeleid mede naar aanleiding van ervaringen in Brussel-Halle-Vilvoorde een *taalproef* is geworden, maar sinds de invoering ervan zijn de problemen in Brussel-Halle-Vilvoorde niet fundamenteel veranderd.

In Brussel-Halle-Vilvoorde komen er ook kinderen uit immersiescholen. Die kunnen vaak al goed Nederlands. Die zou men volgens de respondenten uit de focusgroep met scholen en CLB's uit Brussel-Halle-Vilvoorde anders moeten kunnen behandelen dan kinderen die uit het Franstalig kleuteronderwijs komen. En kinderen die Franstalig zijn en niet naar een Nederlandstalige kleuterschool of immersieschool zijn geweest, zouden volgens deze respondenten een taalbad moeten kunnen krijgen zoals anderstalige nieuwkomers.

Respondenten van scholen en CLB's in Brussel die veel te maken hebben met anderstalige kinderen merken ook op dat kinderen soms het onderscheid tussen Nederlands en Frans niet kennen en op school een taal spreken die een mengeling is van beide.

De groep anderstalige kinderen in Brussel-Halle-Vilvoorde is zeer heterogeen volgens de respondenten van deze focusgroep. Het gaat van kinderen van kansrijke buitenlanders die in Brussel werken tot kansarme Frans- en anderstaligen. Die vragen ieder een andere aanpak.

Daarnaast kaartten de respondenten uit Brussel-Halle-Vilvoorde ook de capaciteitsproblematiek in het Nederlandstalig basisonderwijs aan.

6.2.6 Vaststellingen met betrekking tot de technische aspecten van de taalproef

Er werden door de respondenten van de focusgroepen veel bedenkingen geformuleerd bij de technische aspecten van de taalproef. Volgende bedenkingen werden geuit:

- Het instrument bevat inhoudelijk niet relevante (vb. inktpot), overbodige en voor anderstalige kinderen zelfs onherkenbare informatie.
- Sommige woorden zijn Nederlands en niet Vlaams, wat ook door de experts werd beaamd.
- De proef is verouderd: de prentjes zijn sec, druk, somber, visueel onaantrekkelijk met teveel details. Dit werd ook door de experts beaamd.
- Sommige vertegenwoordigers van scholen en CLB's in de focusgroepen beweren dat kinderen slagen door te gokken. De experts weerleggen de grootteorde van het effect hiervan. Er is bij het bepalen van de cesuur gecontroleerd voor het aspect gokken.

De overgrote meerderheid van de deelnemers vonden het juist goed dat de taalproef enkel receptieve taal test. Anders zou het een grotere groep kinderen uitsluiten die door om evidente redenen geen 220 halve dagen konden aanwezig zijn.

De experts die oorspronkelijk betrokken waren bij de keuze voor de taalproef benadrukten dat bij deze precies een relatief onbekende proef is genomen om het probleem van misbruiken ('teaching to the test') te vermijden met testen die ruim verspreide en gemakkelijk downloadbaar zijn. Zeker wanneer getest wordt op zoveel verschillende locaties en door zoveel verschillende afnemers.

Anderzijds erkennen de experts dat de taalproef (stilistisch) verouderd is. Ze merken wel op dat hoe adequaat de taalproef is, afhangt van de doelgroep die getest wordt. De doelgroep is in feite veel te heterogeen: Nederlandstalige versus anderstalige kinderen en kansrijke versus kansarme. Bijvoorbeeld is er een transfer mogelijk van passieve woordenschat in de eigen thuistaal naar het

Nederlands onder de voorwaarde dat de eigen thuistaal rijk en gevarieerd is. Voor de meeste kinderen met een beperktere thuistaal-woordenschat (ook kansarme Vlaamse kinderen) is dit juist het probleem. De huidige standaardtaalproef laat momenteel geen differentiatie toe om te testen volgens de leerlingkenmerken.

Respondenten van de scholen en CLB's merkten ook in hun praktijk verschillen in slaagpercentages tussen Nederlandstalige leerlingen en anderstalige nieuwkomers. Nederlandstalige leerlingen slagen gemakkelijk. Dit doet bij hen vragen oprijzen over de cesuur van de taalproef voor de Nederlandstalige leerlingen. De deelnemers van de focusgroepen waren overtuigd dat het enkel een cesuur is voor kansarme kinderen en anderstalige nieuwkomers. De experts beklemtonen dat de cesuur bewust op een minimum van taalbegrip is vastgelegd. Het gaat echt over het vaststellen van een minimumniveau dat voor niet-Nederlandstaligen nog wel behoorlijk is maar voor Nederlandstaligen de lat wel erg laag ligt. Een mogelijke nivellering zou er kunnen uit bestaan de lat voor Nederlandstalige kinderen op te trekken.

6.2.7 Algemene slotopmerkingen met betrekking tot de taalproef

De taalproef wordt door de overgrote meerderheid van de deelnemers van de focusgroepen met scholen, CLB's en onderwijskoepels en GO! ervaren als discriminerend en onethisch. Discriminerend omdat de proef wordt gekoppeld aan taal waardoor anderstalige nieuwkomers sterk worden benadeeld en omdat kinderen uit eenzelfde gezin maar van een verschillende leeftijd aan verschillende toelatingsvoorwaarden kunnen worden onderworpen. Onethisch omdat kinderen in feite de gevolgen dragen van het gedrag van de ouders. De experts onderschrijven de bezorgdheid van de deelnemers van de focusgroepen, namelijk dat het onethisch is om een kind af te straffen voor het gedrag van de ouders. De maatregel zou niet het kind moeten straffen maar de ouders.

Dat een beperkte proef het lot van een kind bepaalt druist volgens de respondenten uit de focusgroepen en een aantal experts bovendien in tegen de wetenschappelijke evidentie dat zittenblijven niet goed is.

Verder vinden ze dat het gevolg van de taalproef (slagen of blijven zitten) geen ruimte laat voor differentiatie.

Vooraf respondenten van de scholen, onderwijskoepels en GO! voeren aan dat er geen incentive of afgedwongen engagement van de ouders vast hangt aan het resultaat van de taalproef. Hardnekkig afwezige kleuters kunnen ook in het jaar dat ze doorkleuteren of in de lagere school nog steeds (ongewettigd) afwezig blijven, ook al zijn ze dan leerplichtig.

Hoewel de 220 halve dagen geen issue waren voor deze evaluatie, stellen de deelnemers van alle focusgroepen en ook experts uit het expertenpanel dit fundamenteel in vraag. Zij zien de ultieme oplossing voor de kleuterparticipatie eerder in de verlaging voor de leerplichtleeftijd naar 5 jaar.

6.2.8 Samenvatting van de focusgesprekken en expertenpanel

Gebaseerd op de ervaringen en reflecties uit de focusgroepen worden hierna eerst enkele algemene en niet aan de taalproef verbonden voorstellen van de deelnemers aan de focusgroepen geschetst. Hierbij hebben de deelnemers regelmatig verwezen naar belendende thema's in de ruimere beleidscontext zoals breed evalueren, zittenblijven, het toekomstig M-decreet, talenbeleid, inschrijvingsbeleid, engagementsverklaring, rechtspositie, enz.

Er was een grote consensus bij de deelnemers van de focusgroepen over de inzet van middelen op vlak van preventie. De deelnemers waren overtuigd dat een goed uitgebouwd kleuterparticipatietraject met een bewust en motiverend stimuleringsbeleid een hoog rendement heeft. Sommige deelnemers getuigden van excellente participatieresultaten dankzij een aanklappend beleid. Om de kans op slagen te verhogen, zijn er enkele bedenkingen en voorstellen geformuleerd door de deelnemers van de focusgroepen :

- zorgen voor voldoende middelen voor zorg, onthaalonderwijs,...
- maximaal de tijd en energie van scholen en CLB's gebruiken voor het ondersteunen van het kleuterparticipatiebeleid i.p.v. afname van taalproeven
- algemeen CLB-consult in 2de kleuterklas organiseren i.p.v. 3de kleuterklas, waar ook ouders mee uitgenodigd worden. Ook de papa's bereiken omwille van hun centrale rol in het gezin
- voldoende en accuraat communiceren over het belang van taal en onderwijs
- inzetten op preventieve zorg. Niet alleen contact opnemen met ouders als er iets misloopt
- ouders sensibiliseren en talenten gebruiken: ouders uitnodigen naar de kleuterklas, materiaal en speelgoed laten zien, inschakelen in atelierwerking, verteltassen,... in samenwerking met Kind en Gezin, opvoedingswinkel,... Meer inzetten op vlak van brede school
- uitgeprinte aanwezigheden systematisch vanaf de eerste kleuterklas bespreken met de ouders. Dit heeft een knipperlichtfunctie voor de school en ouders.
- de oorzaak achterhalen waarom het kind niet naar school gaat (zich niet kunnen wassen, geen nette kleren, geen eten, geen vervoer,...)
- inzetten van brugfiguren, tolken,...
- extra aandacht besteden aan multiprobleemgezinnen
- de groepssfeer en de onderlinge relaties tussen de kleuters versterken zodat ze elkaar aanmoedigen om naar school te komen.

De voorstellen met betrekking tot een alternatief voor de taalproef worden meegenomen in de scenario's zoals beschreven in deel 3.

Deel 3: Beleidsvoorstellen

In dit deel formuleren we de voorstellen met betrekking tot het behoud dan wel de afschaffing van de taalproef, en schetsen we mogelijke alternatieve beleidsvoorstellen. Hiervoor stelt het departement verschillende scenario's voor.

7. Rationale

Als rationale kiezen we ervoor om ons te baseren op o.a. de kenmerken voor goede regelgeving die op 7 november 2003 door de Vlaamse Regering werden goedgekeurd. Deze kenmerken zijn aangepast in functie van de evaluatiecontext van de taalproef.

- *Doeltreffend*

Het alternatief voor de taalproef is doeltreffend (effectief) voor het bereiken van het beoogde doel, namelijk het zoeken van een alternatief voor de taalproef als ventiel voor de verplichte 220 halve dagen aanwezigheden.

- *Doelmatig en afgewogen*

Het alternatief voor de taalproef is doelmatig (efficiënt) en afgewogen. Het draagt bij tot de maatschappelijke welvaart en welzijn en realiseert het beoogde doel tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kost (vb. vlotte informatiedoorstroom) en minimaliseert de ongewenste en onbedoelde neveneffecten (bijv. verhoogde doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs).

- *Uitvoerbaar en handhaafbaar*

Een goed alternatief houdt waarborgen in dat er in de praktijk gevolg aan wordt gegeven. Het alternatief moet uitvoerbaar en operationaliseerbaar zijn. Anders is het bij voorbaat niet levensvatbaar.

- *Sluitend*

Bovendien is het alternatief zo sluitend mogelijk. Het omvat alle, of indien dit niet mogelijk is, zoveel mogelijk situaties.

- *Samenhangend*

Het alternatief moet maximaal in overeenstemming zijn met het bestaande rechtskader en beleid, zoals breed evalueren, zittenblijven, toekomstig M-decreet, talenbeleid, inschrijvingsbeleid, engagementsverklaring, rechtspositie, enz. De onderlinge afstemming is noodzakelijk voor de eenheid in het beleid. Een goede alternatief vertoont op zich of geplaatst naast andere regelgeving geen overlappingen en tegenstrijdigheden en maakt deel uit van een coherent geheel. Het alternatief voor de taalproef mag geen, of indien dit niet mogelijk, minimaal afbreuk doen aan kleuterparticipatie.

7. Eenvoudig, duidelijk, objectiveerbaar

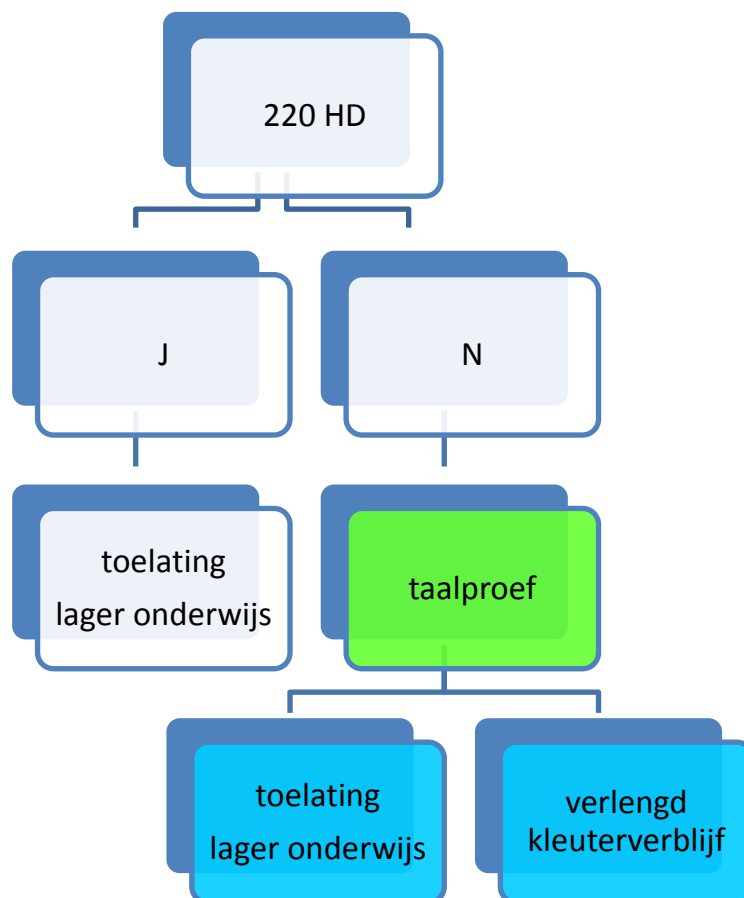
Een kwaliteitsvolle alternatief is maximaal begrijpbaar, concreet en objectiveerbaar in functie van de rechtszekerheid van de leerling, de ouder en de school.

8. Voorstelling

Elk scenario wordt inhoudelijk kort geschetst, gevolgd door een visuele voorstelling a.d.h.v. een stroomschema. De opvallendste kenmerken van elk scenario zijn in het **groen** gemarkeerd, de uitkomsten van de opvallendste kenmerken van elk scenario in het **turkoois**. Onderstaande scenario's zijn indicatief, meerdere scenario's kunnen gecombineerd worden. Het spreekt voor zich dat elementen uit verschillende scenario's kunnen gecombineerd worden.

8.1 De huidige taalproef wordt behouden

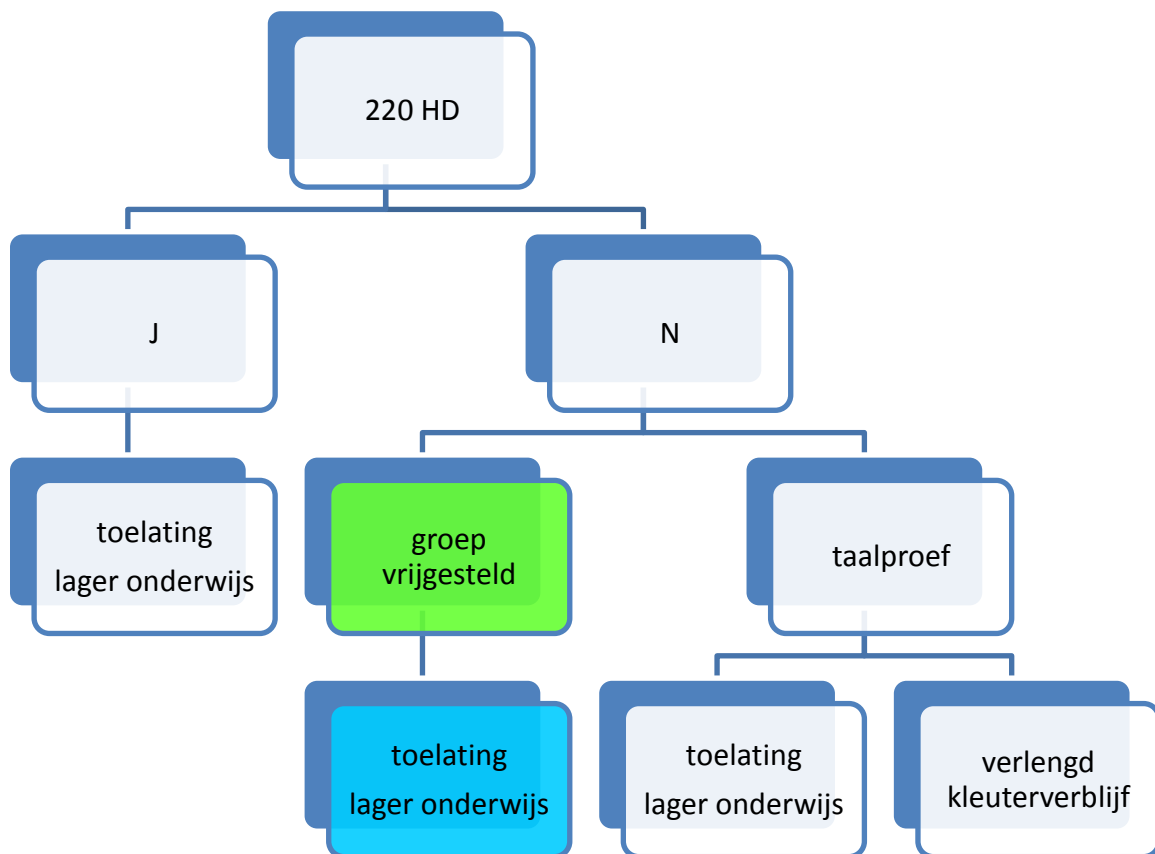
Het eerste scenario betreft het behoud van de taalproef, zoals die nu bestaat. Of dit scenario overeind blijft, hangt af van de alternatieve scenario's hieronder. In geval er geen evenwaardig alternatief gevonden wordt, blijft de regeling m.b.t. de taalproef ongewijzigd.

Het grote nadeel van dit scenario is dat er momenteel in het onderwijsveld hiervoor weinig draagvlak blijkt te bestaan. Op zich is de taalproef zeker een doelmatig sluitstuk voor de toelatingsvoorwaarde inzake verplichte aanwezigheid in de kleuterschool. Maar de taalproef wordt niet overal eenduidig geïnterpreteerd en toegepast. Tegelijk wordt hij gepercipieerd als te weinig rekening houdend met de ontwikkeling van het kind. Ook het feit dat scholen omkadering en werkingsmiddelen kunnen mislopen voor het inschrijven van een kind dat niet aan de toelatingsvoorwaarde beantwoordt, zorgt voor dat deze maatregel niet altijd goed wordt uitgevoerd en door de overheid moeilijk te handhaven is.

8.2 Huidige taalproef wordt behouden, maar sommige leerlingen worden vrijgesteld.

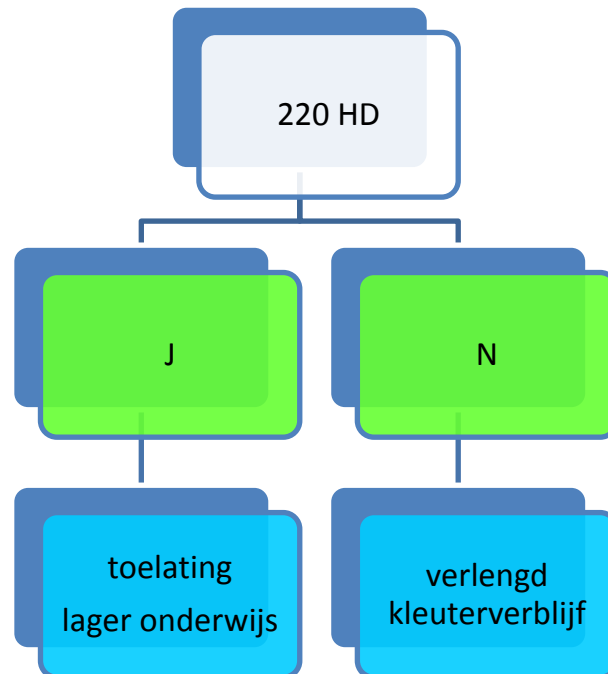
Dit scenario wordt t.o.v. het vorige uitgebreid met een categorie van leerlingen die niet onderworpen wordt aan de taalproef. Een deel van de kinderen wordt vrijgesteld van de verplichte 220 halve dagen aanwezigheden omdat ze omwille van materiële omstandigheden niet in de mogelijkheid verkeren om effectief aanwezig te zijn. We zullen deze groepen moeten definiëren. Voorbeelden zijn: langdurig zieke kinderen, kinderen die door late immigratie slechts een deel van het schooljaar aanwezig konden zijn, kinderen van ex-pats,

Dezelfde overwegingen inzake draagvlak, uitvoerbaarheid en haalbaarheid m.b.t. de taalproef spelen in dit scenario. Maar waarschijnlijk is dit scenario aanvaardbaarder dan het vorige omdat het een aantal categorieën van kinderen (terecht) vrijstelt. Anderzijds lijkt dit scenario ook een kleine bijkomende planlast te creëren aangezien scholen zullen moeten beoordelen of een kind tot één van die vrijstellingscategorieën behoren en ouders hiertoe bewijs zullen moeten leveren.

8.3 De huidige taalproef wordt zondermeer afgeschaft

Als de taalproef wordt afgeschaft rest er geen sluitstuk meer voor de toelating tot het gewoon lager onderwijs. Kinderen die om evidente reden (kinderen van ex-pats, langdurig zieke kinderen, enz.) minder dan 220 halve dagen konden participeren aan het kleuteronderwijs, hebben geen optie meer om te voldoen aan de toelatingsvoorwaarden wat automatisch leidt tot een verlengd kleuterverblijf.

Dit is ongetwijfeld het meest eenvoudige scenario. Het scenario dat door sommigen ook wordt gevraagd, maar dat zeer moeilijk te verantwoorden is, zonder ook de verplichte aanwezigheid in de kleuterklas in vraag te stellen, wat niet de scope van deze oefening was.

Met andere woorden, het betreft hier een eenvoudig, een duidelijk en een objectiveerbaar scenario, maar het is absoluut niet doelmatig. Het is een scenario dat ertoe zou leiden dat meer kinderen dan nu een jaar langer in het kleuteronderwijs moeten doorbrengen.

8.4 De taalproef wordt afgeschaft en een multidisciplinair overleg op het niveau van de kleuterschool geeft een niet-bindend advies met betrekking tot de toelating tot het lager onderwijs

Voor een dergelijk scenario lijkt er een breed draagvlak bij de deelnemers van de focusgroepen. De algemene teneur in deze focusgroepen ging immers eerder in de richting van advies en begeleiding, eerder dan in de richting van beslissing.

De deelnemers vonden dat er een verplicht multidisciplinair overleg zonder bindend advies zou kunnen plaatsvinden voor kinderen die in een erkende Nederlandse kleuterschool zaten en niet aan de 220 halve dagen voldeden. In het decreet basisonderwijs is het begrip multidisciplinair overleg niet gedefinieerd. In artikel 2. 8° van het BVR van 12 september 2008 betreffende het multidisciplinaire dossier in de CLB's slaat het multidisciplinair overleg op het interne overleg binnen het CLB. Onder multidisciplinair overleg in dit scenario moet worden verstaan: een overlegorgaan binnen de school waaraan bij voorkeur de klastitularis, de zorgcoördinator, de directeur en een CLB-

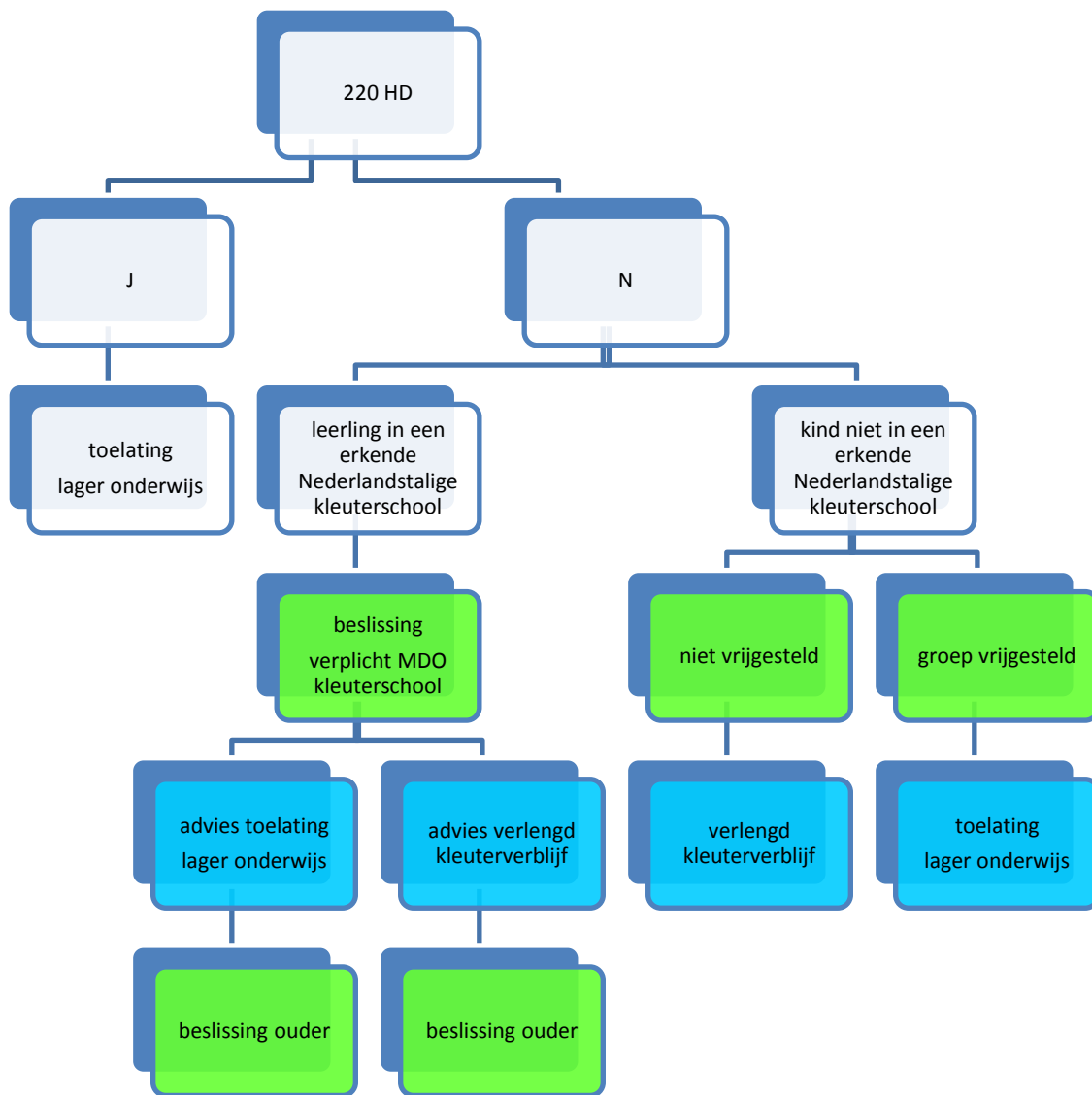
medewerker deelnemen. De aanwezigheid van het CLB in het multidisciplinair overleg als partner lijkt een belangrijke meerwaarde met het oog op het bewaken van de kwaliteit van het advies. Vraag is of we ter zake dwingend moeten optreden.

Tijdens het overleg wordt dus een advies m.b.t. toelating in het lager onderwijs gegeven over de kleuters die onvoldoende aanwezig waren.

Het advies van het multidisciplinair overleg zou dus betrekking moeten hebben op de effectieve aanwezigheid van de kleuter tijdens de afgelopen jaren en de inspanningen die de ouders van het kind hebben gedaan om het regelmatig te laten participeren. Naast dit advies blijft de huidige procedure bestaan waarbij én school én CLB een advies geven bij een verkort of verlengd verblijf in de kleuterschool. Deze adviezen worden steeds onderbouwd en nadien worden ouders hierover geïnformeerd en/of geraadpleegd. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid voor de overgang van de kleuterschool naar het lager onderwijs ligt in dit scenario bij de ouder.

Kinderen die niet in een erkende Nederlandstalige kleuterschool hebben gezeten, zijn opgedeeld in 2 categorieën. Een deel van de kinderen worden vrijgesteld van de verplichte 220 halve dagen aanwezigheden indien ze niet in de materiële mogelijkheid verkeren om effectief aanwezig te zijn. Nieuwkomers die geen 220 halve dagen kunnen opbouwen, worden eveneens toegelaten tot het eerste leerjaar lager onderwijs. De deelnemers pleiten voor taalondersteuning voor deze kinderen in de plaats van een taalproef. Enkele deelnemers vinden ook dat anderstalige kinderen uit het Franstalig en Duitstalig landsgedeelte dezelfde behandeling moeten krijgen als anderstalige nieuwkomers. De deelnemers van de focusgroep (scholen en CLB) in Brussel-Halle-Vilvoorde vinden dat deze kinderen moeten instromen in onthaalonderwijs. Voorwaarde is dat er voldoende klassen onthaalonderwijs zijn.

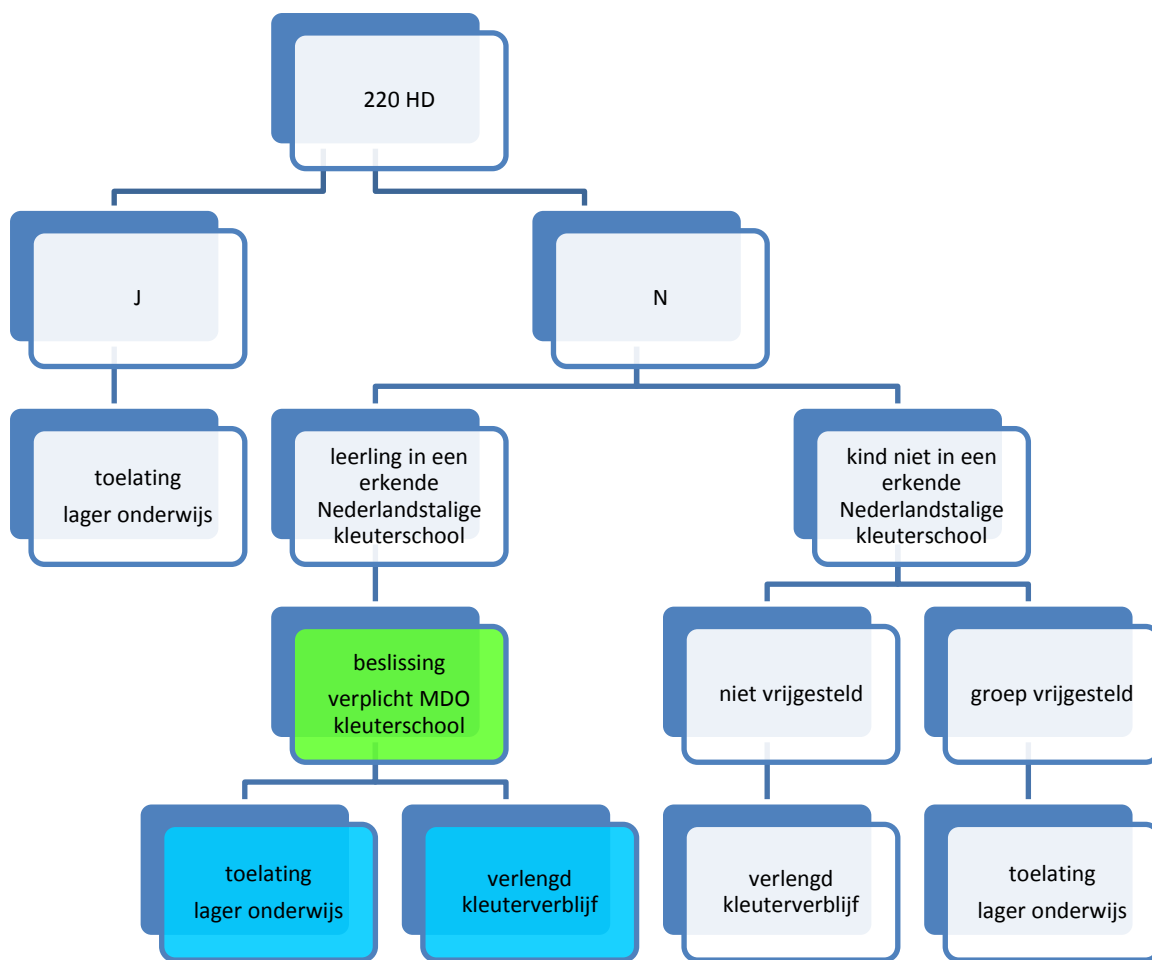
Zie supra.

Ondanks het feit dat de meeste elementen van antwoord uit de focusgroepen leiden tot bovenstaand scenario, kan men bezwaarlijk spreken van een sluitend en doeltreffend scenario. Daar waar de verplichte aanwezigheid in de kleuterschool geformuleerd is als een duidelijke toelatingsvoorwaarde, wordt deze voorwaarde helemaal onderuit gehaald door de beslissingsbevoegdheid bij de ouders te leggen.

8.5 De taalproef wordt afgeschaft en een multidisciplinair overleg op het niveau van de kleuterschool neemt een beslissing met betrekking tot de toelating tot het lager onderwijs.

Dit is in grote lijnen hetzelfde scenario als hierboven. Het verschil is dat in dit scenario het multidisciplinair overleg een beslissing neemt in plaats van een advies uit te brengen. Een beslissing is per definitie bindend.

Voor dit scenario lijkt er geen breed draagvlak bij de deelnemers van de focusgroepen te bestaan.

Dit scenario komt anderzijds wel tegemoet aan de voorwaarde van de doelmatigheid.

8.6 De toelatingsklassenraad van lager onderwijs beslist of het kind wordt toegelaten tot het lager onderwijs

Dit scenario is geïnspireerd op de toelatingsklassenraad uit het secundair onderwijs. De toelatingsklassenraad lager onderwijs kan op basis van een of andere vorm van screening of beoordeling een leerling toelaten tot het lager onderwijs.

Voor de uitoefening van zijn bevoegdheden kan de toelatingsklassenraad zich baseren op concrete elementen uit het dossier van de leerling. Deze gegevens, die ook afkomstig kunnen zijn van een voorheen bezochte school, hebben betrekking op de voorafgaande kleuterparticipatie, op informatie meegedeeld door het CLB of op andere informatie. We geven de toelatingsklassenraad de autonomie om zelf te beslissen welke instrumenten ze nog kunnen of willen inzetten. Zo zouden ze zelfs de bestaande taalproef kunnen inzetten. De beslissingen van de klassenraad moeten wel steeds gemotiveerd zijn en dienen aan het leerlingendossier toegevoegd te worden.

Naar analogie met het secundair onderwijs zou kunnen worden gesteld dat elke beslissing van de toelatingsklassenraad uiterlijk op 10 september van het schooljaar in kwestie genomen moet worden. Wanneer de leerling de lessen pas regelmatig bijwoont na 10 september, behalve bij gewettigde afwezigheid, moet de beslissing van de toelatingsklassenraad binnen vijf schooldagen worden genomen.

Er zal moeten bepaald worden welke autonomie een school heeft om haar toelatingsklassenraad samen te stellen. Indien er ter zake verplichtingen zouden worden bepaald zou men kunnen stellen, naar analogie met het secundair onderwijs, dat de toelatingsklassenraad van het lager onderwijs is samengesteld uit:

enerzijds stemgerechtigde leden :

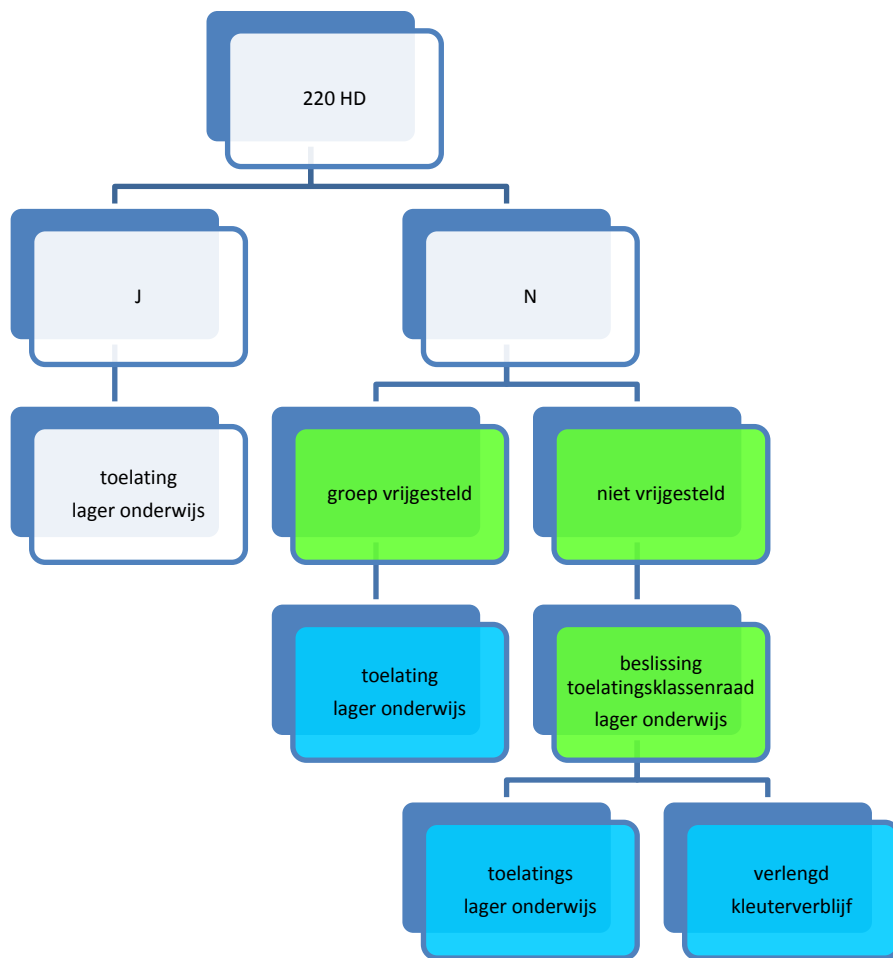
- a) de directeur of een afgevaardigde van de directeur, die de toelatingsklassenraad voorziet;
- b) minstens één lid van het onderwijzend personeel;

anderzijds eventueel één of meerdere raadgevende leden, aangewezen door de directeur of een afgevaardigde van de directeur: andere persoon of personen dan personeelsleden van de school in kwestie die bij de psycho-sociale of pedagogische begeleiding van de leerlingen betrokken zijn.

De toelatingsklassenraad beslist over alle leerlingen in de school die geen 220 halve dagen aanwezigheden hebben in een erkende Nederlandstalige kleuterschool.

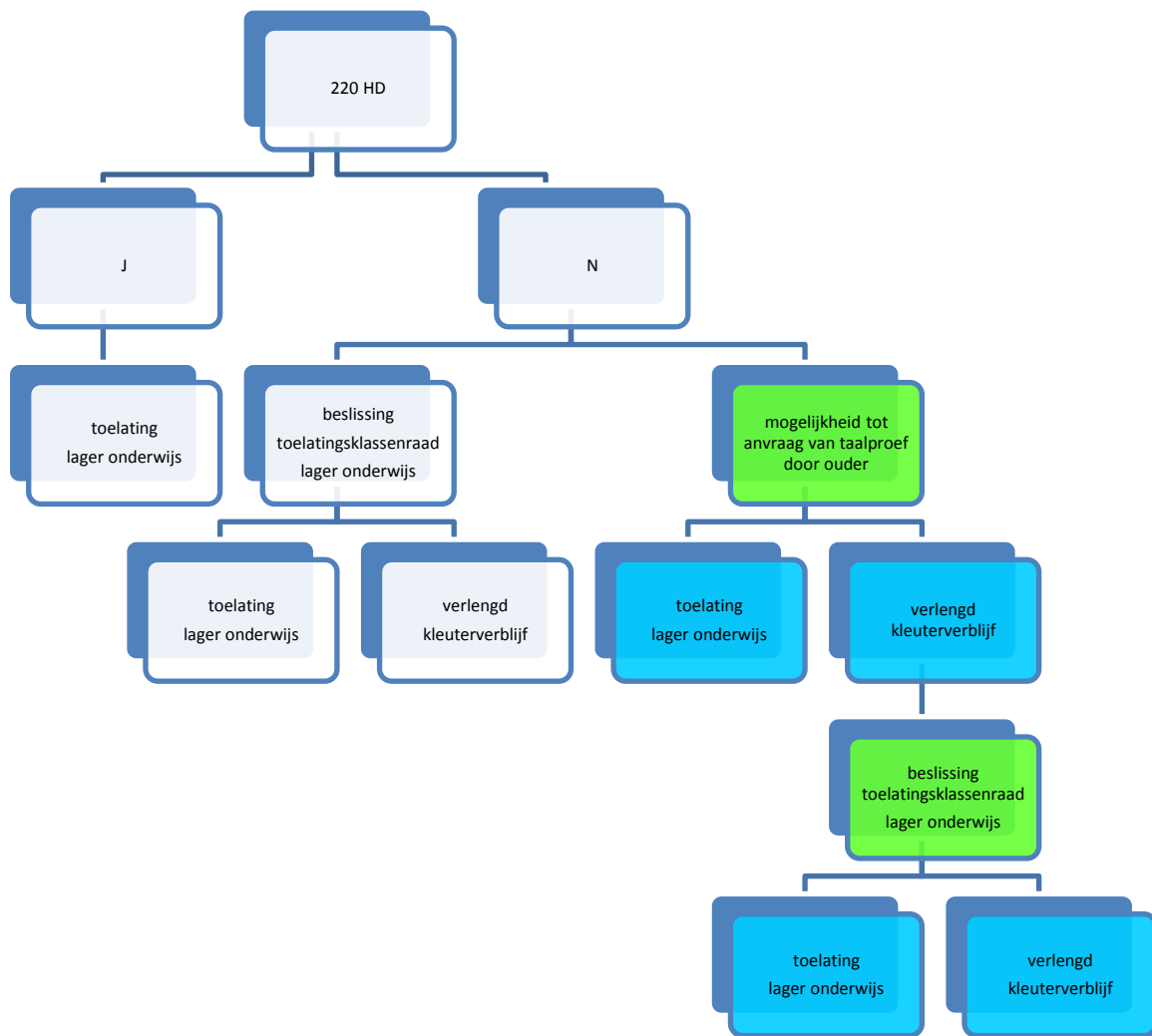
Dit scenario lijkt de toets van de doeltreffendheid en de doelmatigheid zeker te kunnen doorstaan. Draagvlak voor dit scenario moet zeker worden afgetoetst, maar lijkt niet onhaalbaar. Bovendien betreft het een zeer eenvoudig systeem. Eén van de nadelen is misschien wel dat, in tegenstelling tot de taalproef, de beslissingen van de toelatingsklassenraad vaak pas zullen worden genomen NA 1 september.

Belangrijk te vermelden is dat ook in dit scenario zou kunnen gewerkt worden met een categorie van vrijgestelde leerlingen. Het stroomschema zou er dan als volgt uitzien :

8.7 Toelatingsklassenraad in combinatie met de mogelijkheid tot taalproef

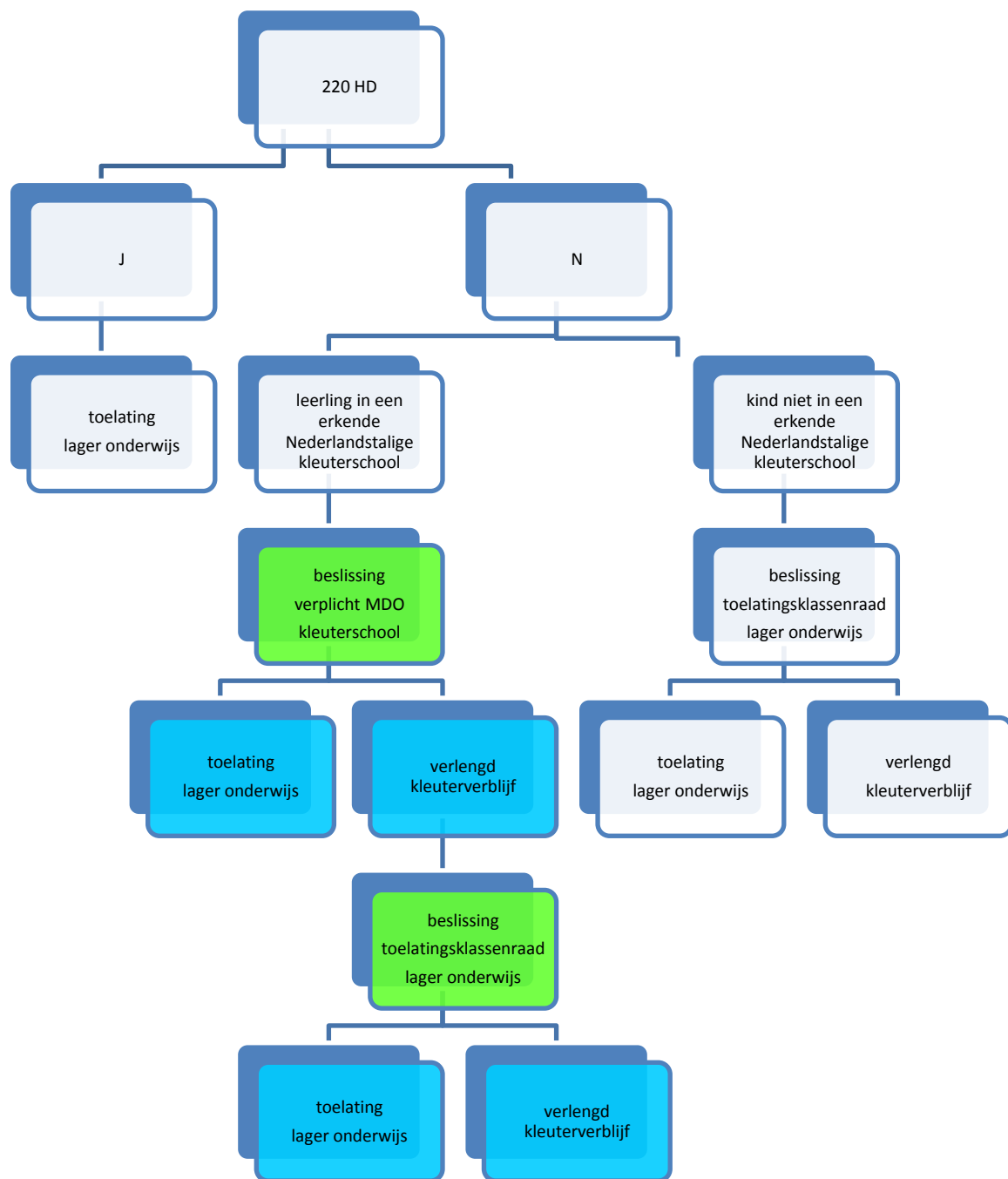
Op de taalproef na is dit scenario identiek aan de vorige. Een ouder heeft de keuze. Ofwel kiest de ouder om de toelatingsklassenraad lager onderwijs te laten beslissen over het lot van zijn kind ofwel laat hij zijn kind de taalproef afnemen als objectieve proef om te bewijzen dat het kind toch voldoende Nederlands kent om het lager onderwijs aan te vatten. In ieder geval biedt de school, alvorens de toelatingsklassenraad samen te roepen, de kans aan de ouders om een taalproef af te leggen.

Ook hier zal het draagvlak moeten worden afgetoetst. Mogelijk verkleint het draagvlak omwille van de bijkomende mogelijkheid van taalproef voor de ouders. Anderzijds wordt er voor de ouders zelf wel een bijkomende mogelijkheid ingebouwd.

8.8 Een combinatie van beslissing via de toelatingsklassenraad lager onderwijs en multidisciplinair overleg kleuteronderwijs

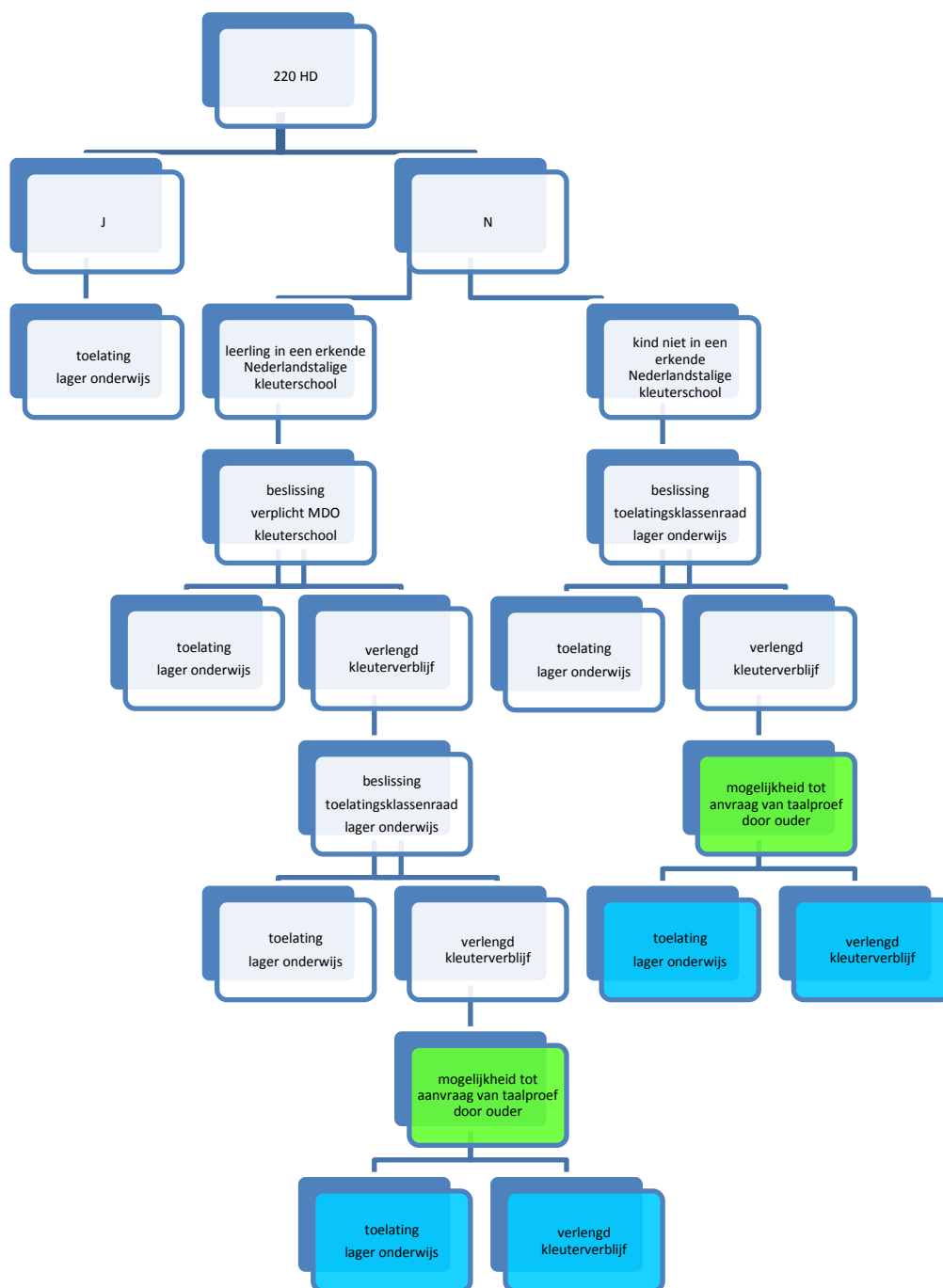
In dit scenario wordt het multidisciplinair overleg kleuterschool met beslissingsbevoegdheid gecombineerd met een toelatingsklassenraad lager onderwijs. Het multidisciplinair overleg kleuterschool beslist over leerlingen die ingeschreven en aanwezig waren in een Nederlandstalige kleuterschool. De toelatingsklassenraad lager onderwijs beslist over alle andere kinderen, eventueel ook over kinderen die beslissing tot verlengd kleuterverblijf hebben gekregen van het multidisciplinair overleg kleuterschool.

Een gemengd scenario dat toch behoorlijk complex is, niet altijd samenhangend, zeker daar waar de mogelijkheid bestaat dat voor een aantal leerlingen de beslissing van de kleuterschool en deze van de lagere school conflicteren.

8.9 Taalproef op vraag van de ouder na de negatieve beslissing van de toelatingsklassenraad lager onderwijs

Dit is een scenario waarbij de taalproef niet voor, maar na de toelatingsklassenraad wordt geplaatst. In dit scenario wordt de taalproef dus een soort beroepsmogelijkheid tegen de beslissing van de toelatingsklassenraad.

Dit scenario zorgt er evenwel voor dat ouders en school in een moeilijke positie t.a.v. elkaar komen te staan: de school (toelatingsklassenraad) wil het kind niet toelaten tot het gewoon lager onderwijs, maar wordt hiertoe verplicht door een geslaagde taalproef.

9. Voorstel van het departement

Het departement acht een scenario waarbij gebruik wordt gemaakt van een toelatingsklassenraad het meest aan te bevelen. Verder overleg met het onderwijsveld over het draagvlak van de voorgestelde scenario's lijkt opportuun. Het departement wijst er op dat de meeste van deze scenario's een decretale ingreep vereisen.

Bijlagen

Lijst van deelnemers focusgroepen en expertenpanel

1. Deelnemers focusgroepen:

- a. CLB behalve BHV
 - i. VCLB De Wissel Antwerpen
 - ii. CLB GO! Antwerpen
 - iii. VCLB Leuven
 - iv. CLB GO! Leuven-Tienen-Landen
 - v. VCLB Gent
 - vi. VCLB Zuid-Limburg
 - vii. SCLB Antwerpen
 - viii. VCLB Kompas Mechelen
 - ix. VCLB Waas & Dender
 - x. VCLB Zuid-Oost Vlaanderen
 - xi. VCLB Maasland
- b. Scholen behalve BHV
 - i. De Luchtballon GO! Tienen
 - ii. Don Bosco Wijnegem
 - iii. BS Sint Salvator Gent
 - iv. BS Gobilijn GO! Bilzen
 - v. BS Vogelzang Oostende
 - vi. BS Victor Carpentier Gent
 - vii. De Schatkist Berchem
- c. Scholen en CLB BHV
 - i. CLB Stedelijk en Gemeentelijk Onderwijs VGC
 - ii. CLB GO! Halle
 - iii. BSGO De Letterboom Vilvoorde
 - iv. BS De Regenboog Grimbergen
 - v. BSGO De Sterrenhemel Machelen
 - vi. CLB GO! Brussel
 - vii. CLB GO! Vilvoorde
 - viii. VCLB Pieter Breughel Brussel
 - ix. VCLB Halle
- d. Onderwijskoepels en GO!
 - i. Rudi Hendrickx (GO!)
 - ii. Chris Taverniers (GO!)
 - iii. Rita De Boeck (GO!)
 - iv. Andre Verdegen (VCLB)
 - v. Ellen Bauwens (VVKBaO)
 - vi. Machteld Verhelst (VVKBaO)
 - vii. Stefaan Jonniau (VCLB)
 - viii. Stefan Grielens (VCLB)
 - ix. Bruno Jaspaert (OVSG)

- x. Yolande Schulpen (OVSG)

2. Deelnemers expertenpanel

- i. Prof. Dr. Em. Frans Daems (UA), taaldidactiek
- ii. Prof. Dr. Rianne Janssen (KULeuven), toetsontwikkeling en psychometrie
- iii. Dr. Jean-Pierre Verhaeghe (KULeuven), gelijke onderwijskansen
- iv. Fauve De Backer (UGent), diversiteit en leren
- v. Hester Hulpia (UGent), kleuterparticipatie en kinderopvang
- vi. Prof. Dr. Koen Jaspaert (KULeuven), taaldidactiek